

10.¹⁹⁸⁹

101. ÅRG.

1889 – 1989

STAV OLAV

Kristin Bliksrud, s. 3

Liturgisk kunst og pavelig propaganda
på 800-tallet

Pave Johannes Paul II, s. 9

Angelus i Reykjavik

Jan Schumacher, s. 10

Om «Katolske prekener»

Rolf K. Bowitz, s. 12

Katolsk opplysningsrunde

Elisabeth Bjørnland, s. 16

Om «Den brinnande pilen»

Olsokfeiring, s. 18

Viktig å verne om Olavstradisjonen

ST. OLAV

Verdig og rett

Det er gode grunner til å låne noen ord fra messens liturgi til overskriften, denne gang: Det er "verdige og rett" at Dalai Lama i år er blitt tildelt Nobels fredspris. Siden det kommunistiske Kinas brutale overfall i 1950 på det lille nabofolk der langt oppe i fjellene, har Dalai Lama konsekvent og utrettelig - og med smil og latter - talt den ikke-voldelige motstands sak. Først og fremst på vegne av sitt eget hardt prøvede folk, men - for dem som fortsatt gadd lytte - i stigende grad på vegne av alle som lider under politisk og religiøs ufrihet og tvang og blir ofre for kulturelt folkemord. For noen ble han etterhvert et noe brysomt symbol - på noe som var hendt for såpass lenge siden at det kanskje var på tide å slå en strek over det hele? Ikke minst fordi overfallsmennene fra dengang nå lot til å være blitt snillere - de var jo blitt den frie verdens forretningspartnere. Når barometeret står på profitt, legger det seg lett et tåketeppe over moral og samvittighet. Og når alt kommer til alt: En skikkelse som blant annet kalles "gudekonge" og "visdommens hav", er så absolutt en anakronisme i vår tid, så hvorfor i det hele tatt lytte og støtte?

Dalai Lama er utvilsomt en verdig mottager av ferdspisen, en leder og en flyktning med et dypt engasjement for verdensfred og økologisk ansvar. Det tibetanske folk fortjener all den moralske støtte som bør følge i Nobelprisens kjølvann. At Nobelkomiteens kloke votum til en viss grad retter opp den uverdige mottagelse Dalai Lama fikk av det offisielle Norge da han gjestet landet i fjor, er - etter vårt syn - et ikke uvesentlig poeng ved tildelingen. Det er viktig at det land som har i oppdrag å dele ut den pris som - i sine beste stunder - bærer i seg kimen til å forandre verdens samvittighet til det bedre, selv bestreber seg på å leve opp til de idealer det bokstavelig talt setter pris på.

Opphisselsen på kinesisk hold over tildelingen, er - dessverre - ikke annet enn hva man kunne vente. Den minner i bedrøvelig grad om reaksjonene på en annen Nobelpris - tildelingen av prisen til Carl von Ossietzky i 1936, som ble nevnt på lederplass i forrige nummer av bladet. "Den tyske ambassadør i Oslo gjorde forestillinger overfor vårt utenriksdepartement - Hitler forbød tyske statsborgere å motta Nobelpriser for all fremtid, og innstiftet en tysk *Ersatz-preis*. Joseph Goebbels talte om 'denne frekke utfordring av det nye Tyskland'," skriver pater Hallvard Rieber-Mohn i ettertid.

De kinesiske protester og anklager røper samme livsfarlige mangel på samvittighet. Røper en mangel på moralsk substans som er desto mer foruroligende nettopp fordi en del andre regimer av lignende uhyrlighet og beslektet marxistisk-sosialistisk-kommunistisk kaliber - også ukjært barn har mange navn! - i det siste har vist tegn på evne til nasjonal selvransakelse og vilje til oppgjør med grumset fortid og feilslått system.

Urett kan aldri bli mer "rett" ved at den eldes eller glemmes. Også av den grunn er det verdig - og rett - at Dalai Lama får årets fredspris. UKJ

Kristin Bliksrud:

Liturgisk kunst og pavelig propaganda på 800-tallet

3

I kirken *S. Prassede* i Roma er det en stor mosaikkutsmykning som omfatter apsis, apsisvegg og den såkalte triumfbue som skiller koret fra kirkens skip. Dette monument hører til de tidligste og best bevarte fra det tidlige 800-talls romerske kirkekunst, og er sammen med to andre kirker i Roma utført på oppdrag fra *Paschalis I*, som var pave fra 817 til 824. I denne artikkelen vil jeg ta for meg utsmykningens komplekse og interessante billedprogram og belyse det utfra dets direkte forbindelse med messens liturgi. Jeg vil også komme inn på denne og lignende mosaikkers tilblivelse, innhold og politiske funksjon sett i lys av Romas og pavedømmets situasjon ved 800-tallets begynnelse.

Noe av det som slår en når en betrakter mosaikken fra kirkens midtskip, er de klare og rene fargene som er brukt, og det vekselspill mellom gullgrunn og dyp blå grunn som utfoldes fra triumfbuen og innover til apsis - noe som straks forteller oss at det som er fremstilt, finner sted i himmelske omgivelser. Denne effektfulle fargebruk understreker det paradisiske på to måter: ved å ta himmelens egen farge til hjelp, og ved å fremstille den overjordiske prakt i form av skinnende gull. Triumfbuen nærmest oss viser det himmelske Jerusalem. Fremstillingen tar utgangspunkt i Johannes' åpenbaring, men ikonografien ser ut til å være temmelig ukonvensjonell - den utdyper og kompletterer imidlertid den apokalyptisefremstilling vi finner på apsisbuen innenfor.

Her ser vi at motivet for fremstillingen er tilbedelsen av Lammet, *Agnus Dei*. I detalj følger utsmykningen Johannes' tekst, men den har, som vi

Fra basilikaen S. Prassede. Dessverre har St. Olav ikke fargetrykk, så leserne får selv fargelegge de store mosaikkene med «de klare, rene farger» og se for seg «det vekselspill mellom gullgrunn og dyp blå grunn som utfoldes fra triumfbuen og innover til apsis».

«Pavetro aksjonsfelleskap»

Under mottoet «Ubi Petrus – ibi ecclesia» – Hvor Peter er, der er kirken – er det nå startet en internasjonal bevegelse for paven og kirken. Dette fremgår av en meddelelse fra det østerrikske pressebyrå «Kath-press», men det opplyses ikke om det har vært avholdt en generalforsamling.

Det fremgår imidlertid av en erklæring fra «østerrikske medlemmer av aksjonsfelleskapet» at den nye forening er representert i 6 land: Frankrike, Spania, Italia,

Holland, Vest-Tyskland, Østerrike og Sveits.

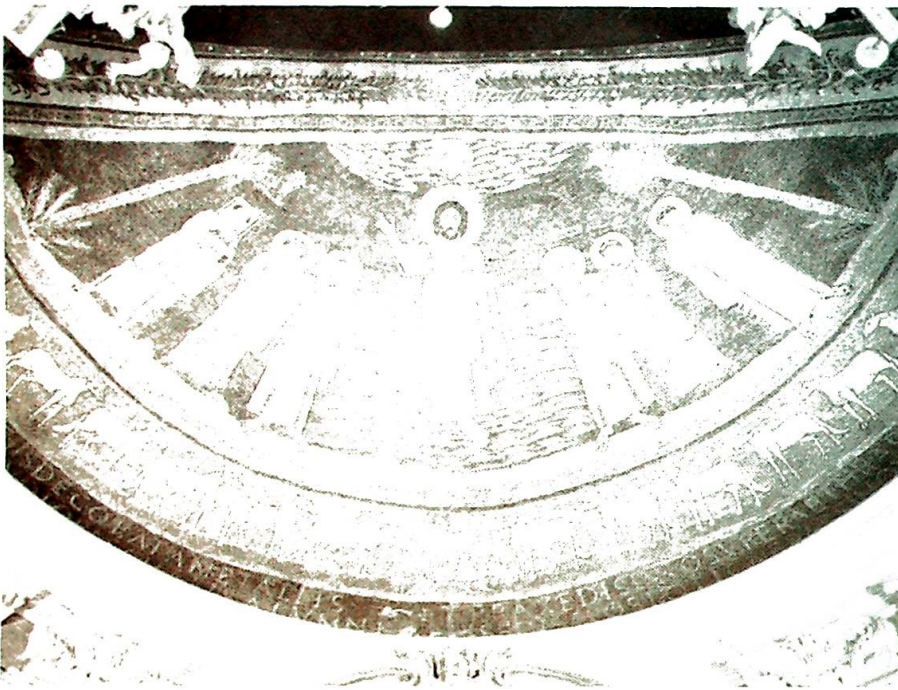
Det heter videre i erklæringen at katolikker i flere europeiske land har sluttet seg sammen i dette aksjonsfelleskap «i en tid med mye kritikk og høyrostedede protester mot den hellige fars ord og avgjørelser.» Aksjonsfelleskapet er sprunget ut av «kirkens nåværende nødssituasjon», og fellesskapet vil kun bestå «inntil kirkens nød er merkbart avhjulpet, eller andre egnede initiativer er innledet».

KIPA/KATOLSK ORIENTERING

Paven som felles kristen leder?

«På nytt forplikter vi oss og dem vi representerer til å arbeide for gjenoppretning av synlig enhet og fullt kirkelig fellesskap.» heter det i en felles uttalelse fra erkebiskop Robert Runcie av Canterbury, åndelig leder for anglikanerne, og pave Johannes Paul II i forbindelse med erkebiskopens besøk i Roma. Uttalelsen viser til at «kvimmers adgang til vigslat preste-tjeneste i enkelte av det anglikanske fellesskaps provinser... er til hinder for forso-

4

Apse-mosaikken i S. Prassede: «Kristus, kledd i gull, på røde og blå morgenskyer.»

skal se, flere funksjoner enn den rent gjenfortellende. Lammet ligger på en juvelbesatt trone, foran den skriferullen med de syv segl. Tronen er flankert av syv lysestaker, fire erkeengler og de fire livsvesener, alle hentet fra apokalypsen og komponert symmetrisk rundt Lammet. Man kan stusse over at Lammet, dvs. Kristus, er fremstilt på tronen - hos Johannes er det Gud Fader selv som inntar denne plass. Til det er å si at Kristus her - og ofte ellers - representerer Faderen, et grep kirkekunsten har gjort, fordi Gud ikke kan fremstilles direkte.

I apsisbuens svikler står de 24 eldste, 12 på hver side, med oppadløftede, tildekkede hender. De rekker kranser opp mot Lammet og hyller det. Gullgrunnen det hele utspiller seg mot, er ispedd

røde og blå skyer, morgenrødens skyer, som et oppstandelses- og apokalyptesymbol.

Det kan være interessant å jmføre fremstillingen med åpenbaringsteksten: I kapitlene 4 og 5 hylles og tilbes Lammet av fire livsvesener eller levende vesener - «Det første vesenet lignet en løve, det andre lignet en okse, det tredje hadde ansikt som et menneske, og det fjerde var like en ørn i flukt . . . Natt og dag roper de uten stans: Hellig, hellig, hellig er Herren Gud, den allmektige». (Åp. 4.7-8). Disse vesener tolkes etterhvert som symboler for de fire evangelister, men deres funksjon i vårt utsmykningsprogram er primært deres deltagelse i hyllest av Lammet. Om de 24 eldste leser vi: «Hver gang de fire vesener priser og hyller og tak-

ker ham som sitter på tronen, . . . faller de tjuefire eldste ned for ham . . . , og de tilber ham som lever i all evighet og de kaster sine kranser frem for tronen . . . » (4.9-10). Tilbake til S. Prassede: I selve apsis står Kristus, kledd i gull, på røde og blå morgenrøde-skyer. Den mest alminnelige tolkningen av en slik fremstilling er Kristi annet komme: Han skal komme fra øst, derfor står han på soloppgangsskyene. Motivet er imidlertid mer komplekst enn som så. I sin venstre hånd holder Kristus en bokrull, mens den høyre er løftet i vel-signelsesgestus. Fra oven rekker Guds hånd ned en krans. Apostelfyrstene Peter og Paulus står på hver sin side av Kristus. De fører frem for ham den hellige Praxedes og hennes legendariske søster Pudentiana, som begge bærer kroner på tilhyllede hender. For endene av disse to prosesjoner finner vi den hellige Zeno med en bok, og pave Paschalis, givener av mosaikken, med en modell av kirken. Paschalis er også i begge de andre kirkene han har latt utsmykke, fremstilt på samme måte: Han bærer en såkalt firkantglorie. Den markerer at avbildningen er et portrett - firkanten fungerer som billedramme - ikke en idealisert helgenfremstilling. Slik skiller Paschalis seg fra de hellige og deltar ydmykt og ærbødig i den paradisiske prosesjon. At konteksten er paradisisk, viser det grønne gresset, navnet *Jordanes* - paradisloden - og de to palmene som står på hver side av figurgruppen og således avslutter komposisjonen. Under denne hovedfremstilling finner vi et forholdsvis smalt bånd, der de tolv apostler i lammeskikkelse kommer ut av de to himmelbyene Betlehem og Jerusalem i prosesjon mot det trettende lammet, Guds lam, som her står på paradiserget.

S. Prassede-mosaikkens ikonografi er konvensjonell, fastlagt i et mønster vi finner igjen i andre sammenhenger. En

ning mellom oss selv der hvor man ellers er på vei mot enighet».

Under en kveldsandakt sammen med paven i St. Gregor-kirken fornyet erkebiskop Runcie sin oppfordring fra fjorårets Lambeth-konferanse til alle kristne om «på nytt å reflektere over det primat paven i Roma utøvet i kirkens første tid; en slags 'lederstilling i kjærlighet' for enhetens skyld, en enhet midt i kirkenes mangfold i tjeneste»

ORIGINS

Bordellene florerer

Den som åpner avisene nå om dagen kan få inntrykk av at solide asylsøkere som har skaffet seg arbeid og venner, blir kastet ut av landet, mens det er ingen som løfter en finger mot import av kvinner til prostitusjon. Slik er naturligvis ikke realitetene. Vi har fortsatt forholdsvis åpne grenser for turister som vil besøke oss.

Men under dekke av dette skjer det en

menneskehandel i stor stil som politiet må sette inn minst like mye energi i kampen mot som det bruker på å hive ut de som søker et tilfluktssted i Norge, men som ikke oppfyller våre strenge kriterier. Dette må ikke bare skje for Norges skyld, men mest for de kvinnenes skyld som blir kynisk utnyttet på denne måten, skriver VÅRT LAND på lederplass.

behøver ikke gå lenger enn til en av de andre Paschalis-kirkene i Roma, nemlig S. Cecilia in Trastevere, for å finne en mosaikk som langt på vei tilsvarer S. Prassedes. Paschalis har overtatt dette utsmykningsprogram fra en tre hundre år eldre mosaikk i Ss. Cosma e Damiano-kirken ved Forum Romanum. Her inntar giveren, pave Felix IV, samme plass som Paschalis gjør i sine mosaikker, og helgenene i prosesjonen er selvfølgelig kirkens titulærhelgener, Cosmas og Damianus. Denne mosaikken er den tidligst kjente med dette programmet. For å forstå hvorfor Paschalis så ivrig lot det kopiere nesten tre hundre år senere, må vi søke dets opprinnelse og se nærmere på hva det innebærer. At programmet fikk sin renessanse nettopp tidlig på 800-tallet og nettopp i Roma, synes ikke å være tilfeldig.

Fra keiserlig ikonografi til kristent billedspråk

Den senantikke, keiserlige ikonografi har hatt stor betydning for den kristne. Ettersom den unge kirke vant terreng, fikk den behov for et billedspråk, og et allerede eksisterende ble «oversatt» og tatt i bruk. Litt enkelt uttrykt kan man si at den ikonografi som i sen keisertid blir brukt til å fremstille den guddommeliggjorte keiser, i middelalderen blir brukt til å fremstille den menneskeliggjorte Gud.

Den side ved Kristus en slik ikonografi søker å illustrere, er selvfølgelig hans keiserverdighet. Og i vårt billedprogram i S. Prassede er det to sider ved denne verdigheten som betones: Kristus som majestet på tronen, og som *imperator* på slagmarken.

Kunsthistorikerne kaller scenen i vår apsis for en *praesentatio*-scene. Til grunn for dette ligger en bestemt seremoni fra det bysantinske hoff, nemlig presentasjonen av *homini novi*, nykomlingen, for den tronende keiser. De som

Pave Paschalis med en «firkantglorie» som markerer at «avbildningen er et portrett - firkanten fungerer som billedramme».

skulle presenteres, ble ført frem av sine patroner eller beskyttere. I mosaikken er det Peter og Paulus som inntar patronenes rolle, idet de leder martyrene frem til Kristus og med en gest viser til ham. Fremstillingen i S. Prassede viser imidlertid ikke Kristus på tronen - slik det finnes andre eksempler på. Scenen her - og i Ss. Cosma e Damiano - blander det hoffaktige med en imperial ikonografi av en litt annen valør: den triumfale. De kransene som bæres frem

av martyrene og de 24 eldste, er seierskranser, slike som de romerske soldater brakte sin keiser etter endt, seierrik kamp, når de hyllet ham som *imperator*. Deres seier var alene gudekeiserens fortjeneste. At nettopp martyrene bærer slike kranser, har en rot i virkeligheten: Også gladiatorene hyllet keiseren på samme måte på sirkusets slagmark. Nå er det Kristus som fremstilles som keiser, og hans seier som feires. Han blir på keiserlig vis hyllet med seierskranser, ikke bare av de martyrer som kjempet i hans tjeneste, men også av Gud Fader selv, som fra oven rekker ned sin krans og kroner ham.

Apsisveggenes apokalyptiske ikonografi må sees i sammenheng med selve apsis og utgjør en nødvendig del av hele programmet. Også her er, som vi så, temaet for fremstillingen hyllesten av Kristus, men nå i skikkelse av Guds lam. I og med Lammet føres offermotive inn. Når Lammet ligger på tronen - keisersymbolet - illustrerer det på en enkel måte det kompliserte, men mest sentrale dogme i den kristne tro: Jesu død og oppstandelse. Lammet på tronen fremstiller både offerdyret og majestetet - den lidende og den triumferende Kristus.

Om vi ser apsis-buens og apsidekallottens komposisjon under ett, ser vi at begge er komponert mer eller mindre symmetrisk rundt en vertikal midtakse. Denne midtakse består av følgende elementer: Øverst medaljongen med Lammet på tronen, under rekker Guds hånd ned en krans over Kristi hode, så kommer Kristus selv på morgenrødens skyer. Under ham står igjen Guds lam. Denne midtaksen danner sentrum for komposisjonen både formalt og innholdsmessig. Alle disse elementer understreker sammen hyllesten av Kristus *Imperator*. Paschalis I har imidlertid sneket inn sitt eget monogram i midtaksen - noe Felix IV i Ss. Cosma e Damiano unnlot. Dette sier litt om

Paven i Korea

Under sitt besøk i Korea i begynnelsen av oktober oppfordret pave Johannes Paul II til å få slutt på ideologiske konflikter og til gjenforening av de to koreanske stater. Ved en messe der ca. 1 million mennesker deltok, sa paven at han hadde «stor kjærlighet til, men også nærhet stor bekymring for» det nord-koreanske folk. Han ga også uttrykk for sin solidaritet med «våre brodre og søstre» i Kina. Nord-koreanske

katolikker var invitert til Seoul i anledning pavebesøket, men det kom ikke engang noe svar fra myndighetene i Nord-Korea hvor religiøs frihet ikke tolereres.

Paven besøkte også Indonesia og Mauritius på sin 8-dagers reise. Underveis floy han over russisk territorium – det er første gang en pave har fått tillatelse til slik overflyving. Nok et tegn på bedring av forholdet mellom Kreml og Vatikanet?

INTERNATIONAL HERALD TRIBUNE

Diplomatiske forbindelser

Den ungarske statsminister har henvendt seg til Vatikanets statssekretær, kardinal Agostino Casaroli, angående gjenoppretting av de diplomatiske forbindelser mellom Ungarn og Vatikanet – disse ble brutt ved den kommunistiske maktovertagelse. Forhandlingene skal allerede være kommet i gang – bakgrunnen for den raske saksang, som statsminister Nemeth selv har bedt om, er ikke minst det planlagte pavebesøk i Ungarn i 1991.

KNA

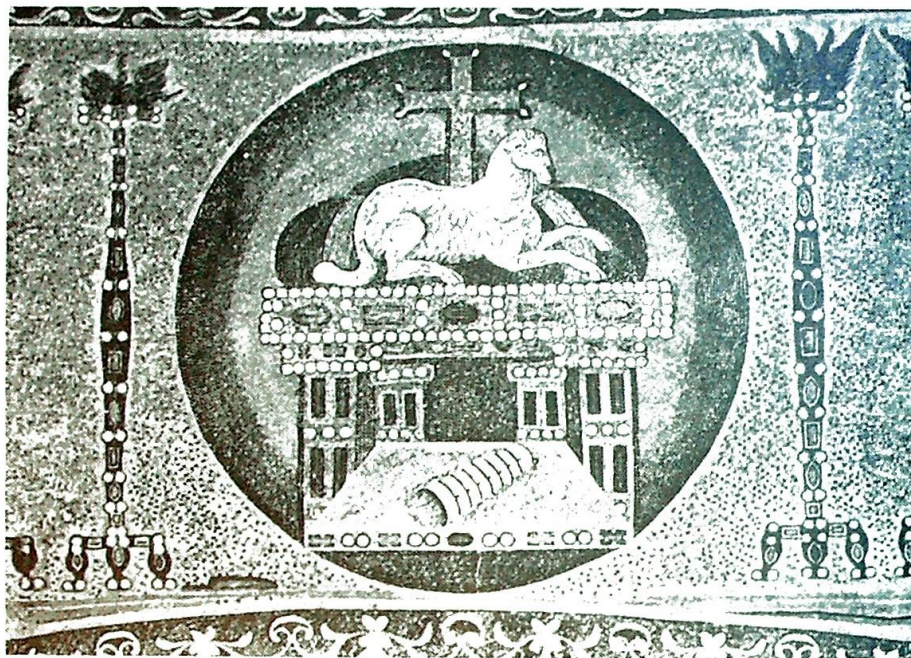
6

Paschalismosaikkens viktige funksjon som propaganda, noe jeg vil komme tilbake til.

Samspillet kunst - liturgi

Midtaksen i komposisjonen leder oppmerksomheten mot en annen, grunnleggende betydning og funksjon: Mer enn en fortellende fremstilling av en fremtidig scene som utspiller seg i Paradiset, har dette programmet karakter av *teofani*-bilde eller gudsåpenbaring. Teofanien som fremstilles, illustrerer et sentralt poeng i den katolske messe, nemlig *tilstedeværelsen*, Kristi reelle tilstedeværelse i eukaristien. Slik Gud i mosaikkene avbildes gjennom Kristus, er han også tilstede i messen gjennom Kristus i skikkelse av offergavene.

Vi må huske at utsmykningens primære funksjon er å danne ramme omkring messeofferet, som finner sted under ciboriet rett nedenfor og således kompletterer komposisjonens midtakse. Den himmelblå grunnen, gullgrunnen, palmene og den blomsterkledde bakken viser, som nevnt, at programets handling finner sted i Paradiset, i himmelen. Dette får en klarere og dypere mening om vi ser hele programmet i sammenheng med den liturgi som utøves ved alteret under mosaikken. Livsvesenene på apsisbuen priser og lover Lammet, som vi så av bibelteksten, med et tre ganger «hellig»-rop. Denne himmelske liturgi som «dag og natt» foregår foran Lammets trone, «smelter» sammen med den jordiske når messen blir feiret ved alteret. Himmelen senkes ned på jorden, jord og himmel blir ett, og det «hellig»-rop som livsvesenene synger, gjentas eller samstemmes i messens liturgi. Dens «Sanctus» er en slags sammenslåing av teksten fra Johannes' åpenbaring og et tekststed fra profeten Jesaja, der han i en visjon hører serafim syngende: «Hellig, hellig, hellig er Herren Sebaot (allhørs

«Guds Lam» - detalj fra mosaikken i SS. Cosma e Damiano-kirken.

Gud). All jorden er full av hans herlighet» (Jes. 6.3). Den liturgiske tekst lyder: «Sanctus, sanctus, sanctus, Dominus Deus Sabaoth. Pleni sunt coeli et terra gloria tua. Hosanna in excelsis.»

Den arkitekturform den kristne kirke ofte har valgt til denne slags fremstillinger, nemlig apsisen, svarer til dette innhold. Apsidens hvelvning tilsvarer himmelhvelvningen - ikke allegorisk, slik vi oppfatter det, men som en nokså direkte avbildning i tråd med middelalderens verdensbilde. Slik tydeliggjøres i enda større grad denne sammensmeltingen av himmel og jord under messen, idet apside-«himmelen» omslutter alteret og messefeiringen som finner sted der.

Også helgenene avbildet i apsisen, hvis relikvier gjerne lå under alteret, blir nevnt i den middelalderiske liturgi. I en bønn fra messe-ordinalen heter

det: «Oramus te, Domine, per merita sanctorum tuorum, quorum reliquae hic sunt, et omnium sanctorum . . .»

Ideologisk renessanse

Dette billedprogram er i sin opprinnelse og utbredelse typisk romersk. Noe som antagelig har styrket programmets popularitet i Roma, er den rolle apostelfyrstene Peter og Paulus spiller i det. Deres kult har, naturlig nok, stått sterkere i Rom enn noe annet sted, både på grunn av deres status som grunnleggere av den kirke som har sitt sentrum i Roma, og fordi deres graver finnes der og gjorde byen til et av de viktigste valfartsmål. Når Paschalis I tar opp programmet i sine kirker, er det ikke minst på grunn av dette. Ved å fremheve Peter og Paulus, og da særlig førstnevnte, i den pavelig finansierte kunst, understreker han indirekte sin stilling som Peters etterfølger, og

Fransiskanere vil ta seg av stoffmisbrukere

Ved fransiskanernes generalforsamling for ordensforesatte ble det nylig foreslått at enkelte fransiskanerklostre i Italia innrettes som sentra for stoffmisbrukere. Det ble understreket under møtet at antallet stoffmisbrukere – især blant unge – er stadig stigende, og at det derfor er påtrengende nødvendig å skaffe flere muligheter for hjelp.

KIPA/KATOLSK ORIENTERING

Kirkeledere i Latvia vil ha nasjonal frihet

Eksekutivkomiteén i Latvias evangelisk-lutherske kirke har uttrykt «full støtte» til «målsettingen nasjonal uavhengighet for Latvia» slik den ble erklært av Latvias populære front i mai. Bare i en uavhengig latvisk stat, fri for diktat fra ethvert maktsentrum, vil vårt folk være i stand til

å realisere fullstendig både de nasjonale og de universelle verdier som er gitt oss i den kristne tro, heter det her.

Erkebiskop Karlis Gailitis er medlem av den latviske bevegelse for nasjonal uavhengighet. Den lutherske kirken er den største kristne gruppering i denne sovjetiske baltiske republikk. VÅRT LAND

Romas stilling som Kirkens midtpunkt og arnested. Paschalis' kirkeutsmyninger har en viktig funksjon som propaganda.

Paschalis I var en meget aktiv pave når det gjaldt å fornye og utsmykke byen Roma, men både hans valg av billedprogram og arkitekturtyper viser at han henter sine forbilder tilbake i tiden. Et eksempel er den form kirkebygget S. Prassede har fått - med sitt atrium og sin tidligkristne basilikakarakter er den en miniatyrgave av Konstantins Peterskirke. Når det gjelder billedkunst som mosaikkutsmyningene, ser det imidlertid ut til at denne «renessansen» først og fremst har dreid seg om det innholdsmessige. Formspråket og stilen i Paschalismosaikkene kan på ingen måte kalles klassiserende. Det er som man på 800-tallet har brukt den form man har hatt for hånden på et eldre innhold. Det er imidlertid helt klart at en «renessanse» har funnet sted, en renessanse som hadde sine klare politiske forutsetninger og motiver. Det dreier seg altså om en «ideologisk» renessanse i kunsten, ikke en klassiserende strømning formalt sett.

Hovedmotivet for denne renessanse var Paschalis' og hans forgjengere Leo III's og Hadrian I's vilje til å gjenopprette Romas stilling som kosmopol og hovedstad i et vestlig, kristent keiserdømme, styrt av en verdslig og en geistlig makt - fra keisertronen og pavestolen. Denne vilje kommer altså dels fra pavestolen, som ønsket å styrke sin politiske og økonomiske makt, dels fra det etterhvert så mektige frankiske kongedømme i nord. Felles for begge disse krefter er at de retter sin oppmerksomhet mot byen Roma og vil gi den tilbake dens tapte status som verdenshovedstad. Roma var, som kjent, etter Justinians erobring i 552 redusert til en provinsby i det bysantinske imperium. En allianse mellom karolingernes konge Karl den store

(regjerer 768-814) og pavestolen inngås, i første rekke som en forsvarsavtale mot bysantinere og langobarder. Ideen om et imperium i vest, med Konstantins kristne herredømme som forbilde, konkretiseres idet pave Leo III kroner Karl til keiser i Peterskirken juledag år 800. Valg av tid og sted kan neppe ha vært tilfeldig.

Slik får den karolingiske renessanse en utløper eller et motstykke i Roma. At det er Konstantins gloriose æra - sett med datidens øyne - som søkes gjenopplivet, viser det faktum at Karl lar seg krone i en basilika bygget av Konstantin. Pavedømmets stilling befestes også gjennom dette: Fra paven som kroner keiseren og dermed «gir» ham hans makt, er forbindelseslinjen til apostelen Peter ganske tydelig, og den tydeliggjøres ytterligere ved at handlingen finner sted over Peters grav. Peter fikk jo sin myndighet av Kristus selv. Dermed blir hele kroningen en mektig manifestasjon av det nye keiserveldets guddommelige makt.

Gjenreisningen av Roma

Sett i sammenheng med dette, er det ikke overraskende at vårt billedprogram, som vi har sett har sine forutsetninger i keiserlige fremstillinger, blir tatt opp igjen på 800-tallet, bare få år etter Karl den stores død. Dette programmet får nå større betydning som propaganda enn det hadde på 500-tallet i Ss. Cosma e Damiano. Den seirende og triumferende Kristus, som har gitt den jordiske keiser hans makt, kan nå brukes til å understreke det kristne keiserdømmets seier og triumf. Også pavemakten understrekes, som jeg før har påpekt, gjennom apostelfyrstene, selvfølgelig særlig gjennom Peter.

Programmet er altså knyttet til Roma, ikke minst på grunn av Peter og Paulus og deres lokale kult. At et typisk romersk program tas opp nettopp nå, er nok et uttrykk for ønsket om å gjen-

erobre byens status og gjenreise den i sin fordums konstantinske prakt. Både Paschalis I og hans forgjenger Leo III var ivrige i denne *renovatio*-bevegelse.

Det var imidlertid den foregående paven, Hadrian I, som innledet denne gjenreisningen av Roma. Da han ble pave i 772, var byen i elendig forfatning, utmattet og plyndret av langobardene. Omegnen, som med sine store gods forsynte Roma med mat, var herjet, kommunikasjon og distribusjon fungerte dårlig, de store akvaduktene forfalt. Roma var dårlig befestet mot fiender og flommer. Offentlige sakrale og sekulære bygg var i dårlig stand - katakombene forfalt og mistet etterhvert sin funksjon. Pave Hadrian setter i gang en rekke tiltak for å restaurere og gjenreise byen og stabler dens økonomi på beina ved å trekke pilegrimer dit. Et ledd i dette prosjekt er frakten av martyrenes ben, ekte som falske, fra katakombene og inn til Roma. Dermed får martyrkirkene en annen og viktigere status enn de hadde hatt før, og matyrkulten opplever et enormt oppsving. Denne tendensen fortsetter ut på 800-tallet. Det er ikke for ingenting at de Paschalis-kirker vi har tatt for oss, nettopp er martyrkirker for romerske lokalhelgener.

De tiltakene som iverksettes av paven Hadrian I, Leo III og Paschalis I, er også velferdstiltak etter mønster av dem den store pave Gregor I satte igang for byen og dens befolkning. Det blir foretatt brødutdeling til byens fattige, en praksis som har lange tradisjoner i Roma. I den forbindelse oppusses og nybygges de forskjellige *diaconiae* - en av dem er Paschalis-kirken S. Maria in Domnica. Disse var kirker reist i tilknytning til stasjoner for kornutdeling og andre tjenester - velferdssentra, kan man kanskje kalle dem. Noen av diaconia-kirkene var bygd inn i antikke kornlagre, *horreae*.

Vi ser altså at i denne renessanse- og

«At de må være ett...forat verden kan tro»

Tema for *Bonneuken for kristen enhet 1990* er hentet fra en av de mest sentrale bibelstedene som gir grunnlag for okumenisk innsats, nemlig *Johannesevangeliets 17. kapittel*. I dette kapitlet hører vi Jesus i bønn for han blir tatt til fange og dømt til døden. I sin «yppersteprestelige bønn» ber Jesus om at hans folk må holde sammen; være ett, med den enkle begrunnelse at enhet er en forutsetning dersom de ikke-troende skal kunne se noen verdi i

å slutte seg til disippelflokken i troen på Ham.

Det er en felleskommisjon mellom Kirkenes Verdensråd og Den katolske kirke i Spania som har stått for bearbeidelsen av årets tekster i den internasjonale *Bonneuken for kristen enhet*. Med i kommisjonen var det delegater fra Den evangeliske kirke i Spania, Den reformerte episkopale kirke i Spania, Den gresk-ortodokse kirke, Den rumensk-ortodokse kirke og Den katolske kirke.

– Årsaken til tekstvalget (fra Johannes 17.) er (også) å understreke den kristologiske og treenige basis for den okumeniske bevegelse, skriver sekretæren for den katolske delegasjonen, Pierre Duprey, i introduksjonen til tekstene for den kommende *Bonneuken*. Tidspunktet for *Bonneuken* tilpasses mange steder lokale forhold, men offisielt starter *Bonneuken* den 18. og varer frem til den 25. januar.

NØP

8

Kirken S. Maria in Domnica - en gammel «diakonalkirke» som pave Paschalis bygget om, og som fremdeles har sin gamle basilikaform i nær på uforandret stand.

tikk å føre de helliges ben inn til byen, for der å reise vakre kirker til deres ære og til pilegrimenes fryd. Roma har alltid visst å tjene penger på turisme. Paschalis' innskrifter avsluttes gjerne med å minne om at gjenreisningen og de strålende mosaikkene bidrar til Romas forskjønnelse.

Paschalis I's renessanse ble ikke langvarig. Hans umiddelbare etterfølgere, Eugenius II og særlig Gregor IV, fortsetter utsmykningen av byen i den samme ånd - S. Marco-kirken på Piazza Venezia har en mosaikk som i store trekk gjentar billedprogrammet fra S. Prassede og S. Cecilia. Dette blir imidlertid den siste av 800-tallets store kirkeutsmykninger i Roma. Etter at det karolingiske hus splittes og alliansen mellom pave og keiser brytes i 840-årene, dør også den karolingiske renovatio-ånd ut i Roma. De pavene som senere på 800-tallet sitter ved makten, etterlater seg ingen bygninger, mosaikker eller veggmalerier. Dermed blir Paschalis' mosaikker stående blant de aller viktigste monumenter i den romerske kunst fra den tidlige middelalder.

gjenreisningsbevegelse står byen Roma meget sentralt. De dedikasjonsinnskriftene som er plassert under apsismosaikkene i Paschalis kirker, gir kanskje tydeligere enn noe annet uttrykk for det tidlige 800-talls renovatio-ånd. I disse innskriftene legger ikke Paschalis fingrene imellom for å rose sine mosaikker - i S. Cecilia sammenligner han til og med sin kirke med det store

Apollon-tempelet i Didyma i Lilleasia, viden berømt for sin strålende prakt. Han understreker også hvordan kirken i dårligere tider har ligget i grus, men ved ham selv er blitt gjenreist. Selvfølgelig nevner han også de helgener hvis jordiske levninger hviler i krypten under innskriften. Imidlertid gjorde de slett ikke det opprinnelig. Som allerede nevnt, var det et trekk i pavenes poli-

Kristin Blikrud studerer språk og kunsthistorie – artikkelen er en forkortet utgave av hennes mellomfagsoppgave, skrevet i forbindelse med studieopphold ved Det norske institutt i Roma.

Angelus-tale i Reykjavik

Kjære søstre og brødre!

Idet vi avslutter denne liturgi, kaller Angelusbønnens sedvanlige time oss til bønn hos Maria, Jesu mor og vår mor. I dag hørte og gjentok vi offiserens ord: «Herre, . . . Jeg er ikke verdig til at du kommer inn i mitt hus» (Luk. 7,6). Ved Bebudelsen fornemmet Maria en lignende uverdighet, men hun tok imot Guds vilje og sa «Fiat» - «La det skje med meg som du har sagt» (Luk. 1,38). Til henne overlater jeg trygt alle folkegrupper her på Island og i de nordiske land.

Vår kjære Frue, Du som er de kristnes hjelp, du vet hvor inderlig Nordens mennesker roper til deg i gledens, i sorgens og i angstens øyeblikk:
- fiskerne roper til deg, Du havets stjerne!
- mennesker på vandring anroper deg om din forbønn, Du Vår kjære Frue for de veifarende!
- foreldrene ber deg om å vokte og lede deres barn, Du mor for det gode råd!
- de nordiske lands soldater som tjenestegjør i De Forente Nasjoners fredstyrker, anroper deg, Du fredens dronning!

Hellige Maria, se i dag vennlig til hvert et hus. Oppnå for familiene den glede og harmoni som fylte hjemmet i Nasaret. Forén foreldrene i trofast kjærlighet, og velsign alle barn. Hjelp de unge til å gi Kristus et høysinnet og trofast svar. Lær oss alle verdien av å tilgi, og verdien av den broderlige kjærlighet. O barmhjertighetens mor, trøst de gamle og de syke. Hjelp de skadede og dem som lever med handikap. Stå dem bi som lider av kreft, av aids, eller av andre uhelbredelige sykdommer. Gi håp og nytt mot til alle dem som lider under angst, er deprimerte, forlatt eller er uønsket. Berør alle deres hjerter som har mistet troen. Rop dem tilbake til hjemmet. Si dem, at Faderen elsker dem og venter på dem med åpne armer. Si dem, at Kirken trenger dem!

Vår kjære Nordens Frue, styrk disse lands biskoper, prester og ordensfolk. Måtte de være fulle av iver og medlidenhet og alltid avlegge et sant vitnesbyrd for Guds rike. Se full av kjærlighet på alle våre kristne søstre og brødre. Helbred adskillelsens sår. Hjelp oss, at vi en dag kan få glede oss over å være ett!

Guds Mor, du er vår menneskehets krone!
Bred din kjærlighets kappe ut over oss, for at også vi i alle ting kan si: «Fiat» - Guds vilje skje!

(Oversatt av Erik Mørstad)

Hjertesukk

– Helsehysteriet rir oss som det store kollektive mareritt. I det halvsektulariserte samfunn later det til at helse er i ferd med å bli gudserstatning nr. 1. Det har aldri vært sagt og skrevet så mye om helse i Norge som idag. Det har aldri vært mulig å selge så mange absurde produkter av litterær karakter på helseområdet som i øyeblikket.

Snart sagt hver eneste norsk lossalgs-avis er jo i ferd med å omdannes til et

helsemagasin med litt nyhetsstoff innimellom.

Dette hjertesukket fra universitetsrektor professor Inge Lønning er å finne i essayet «Velferdstaten og humanismen» i «Spor etter mennesket». Det er Aschehoug som utgir denne essaysamlingen i forbindelse med at det 25. oktober er 100 år siden A. H. Winsnes ble født.

«Spor etter mennesket» er redigert av Liv Bliksrud og Asbjørn Aarnes.

NTB/AFTENPOSTEN

Livsvernets nye spor

Polariseringen er ennå ikke borte. Blant annet bidrar tonen mellom Knudsen/Nessa og deler av kvinnebevegelsen, til å holde debatten i gamle dype spor. Men noe nytt er ved å vokse fram.

En ny generasjon kvinner ser ingen motsetning mellom egen karriere og det å være mor. Stadig nye muligheter til å tukle med livet, såvel i start- som slutfasen, skaper allianser på tvers av ideologiske og politiske skillelinjer. I lengden blir

- En sommers lesning av «Katolske prekenere» har fortalt meg at vi her står overfor en forfatter som vil ta prekenen på alvor som «teologisk tale», skriver Jan Schumacher, førstelektor i kirkehistorie ved Menighetsfakultetet, i denne anmeldelsen. - For en som er vant til å oppfatte prekenen som budskap, er det utfordrende å lese en prekensamling som så bevisst søker å realisere prekenen som en åndelig veiledning.

Prekensamlinger er blitt en sjelden genre på bokhandlerdisken. Langt fra alle vil beklage dette resultatet av at forlagene tvinges til å spørre etter hva som selger. Kan hende ble det i henfarnede generasjoner utgitt for mange slike samlinger. Og har ikke de rett som har hevdet at preken først og fremst er en *røst* og ikke sorte typer på papir?

Når denne anmelder vil beklage at bøker som «bare» inneholder prekenere, hører til sjeldenhetene, er det vel først og fremst kirkehistorikeren i meg som reagerer. Uten nevneverdige vanskeligheter kan vi skaffe oss et godt bilde av bredden i tidligere generasjoners forkynnelse. Den som i fremtiden skal tegne et bilde av vår generasjon av predikanter, vil imidlertid komme til å stå overfor langt større problemer.

Men kan hende er det enda mer som går tapt når prekenen forblir på et «muntlig» stadium og ytterst sjelden kommer dithen at den blir «litterær». Det er noe ved selve prekenens formidlingsform som gjør den kongenial med selve evangeliet, og derfor en viktig teologisk genre å pleie; jeg vet ikke noen annen genre i den kristne litteratu-

ren som kan påberope seg en tilsvarende kongenialitet. Den teologien som ikke lar seg omsette i preken, burde ikke kunne gjøre krav på vår oppmerksomhet. Og det er ikke tall på de teologiske problemstillinger som først kan finne sin avklaring i prekenens form.

Å legge en samling «katolske prekenere» i hendene på en luthersk teolog og be ham anmelde den, ville tidligere blitt oppfattet som ensbetydende med å bære ugler til Athen. At katolsk prekenkunst har vært lite påaktet blant lutherske teologer, er en altfor mild påstand. Og når de har pådratt seg interesse i dette lutherske landet vårt, er det gjerne de «særlige» katolske signaler en har heftet seg ved. Idag bør en samling katolske prekenere leses med andre briller, nemlig som et vitnesbyrd om en forfatters kamp for å gjøre preken-genren meningsfylt i en tid da den synes å ha så mange odds imot seg. Idag har lutherske prester et stor utbud av hjelplitteratur til forberedelse av søndagens preken. Da er det desto viktigere at en også kan ha tilgang til tekster som har gått veien helt ut frem til det ferdige resultatet.

Pater Per Bjørn Halvorsen, prior i dominikanernes kloster i Oslo.

En sommers lesning av *Per Bjørn Halvorsens* prekenere har lært meg meget, ikke bare om hvordan en katolsk teolog preker; boken har også lært meg mye om *prekenen*, noe som jeg uten å tvile ville ta med meg inn i refleksjonen over prekenens krise idag.

La meg først av tall peke på at lesningen av «katolske prekenere» har fortalt meg at vi her står overfor en forfatter som vil ta prekenen på alvor som «teologisk tale». Men ikke slik at normen for prekenen derfor hentes annetsteds fra: Det er ikke systematisk-teologiske essays, men nettopp *prekenere* Per Bjørn Halvorsen har skrevet: prekenen er det sted hvor teologien blir aktuell.

For det andre er disse prekenene veivisere inn i tradisjonens store rom. For en som er vant til å oppfatte prekenen som budskap, er det utfordrende å lese en prekensamling som så bevisst søker å realisere prekenen som åndelig *veiledning*.

det noe hult ved kjempeoppslagene om dyremishandling, når 16 000 av vår egen arts livsspirer rykkes opp årlig...

For et tiår siden maktet ikke kirkens ord å løfte debatten over i nye spor. Nå ser vi konturene av nye spor. Livsvernets spor, skriver redaktør Øivind Østang i Kirkeaktuelt.

Katolsk pressekongress

Den sveitsiske katolske presseforening, ledelsen av pressebyrået KIPA og foreningen av utgivere av katolske aviser har nylig avholdt generalforsamling i Zürich.

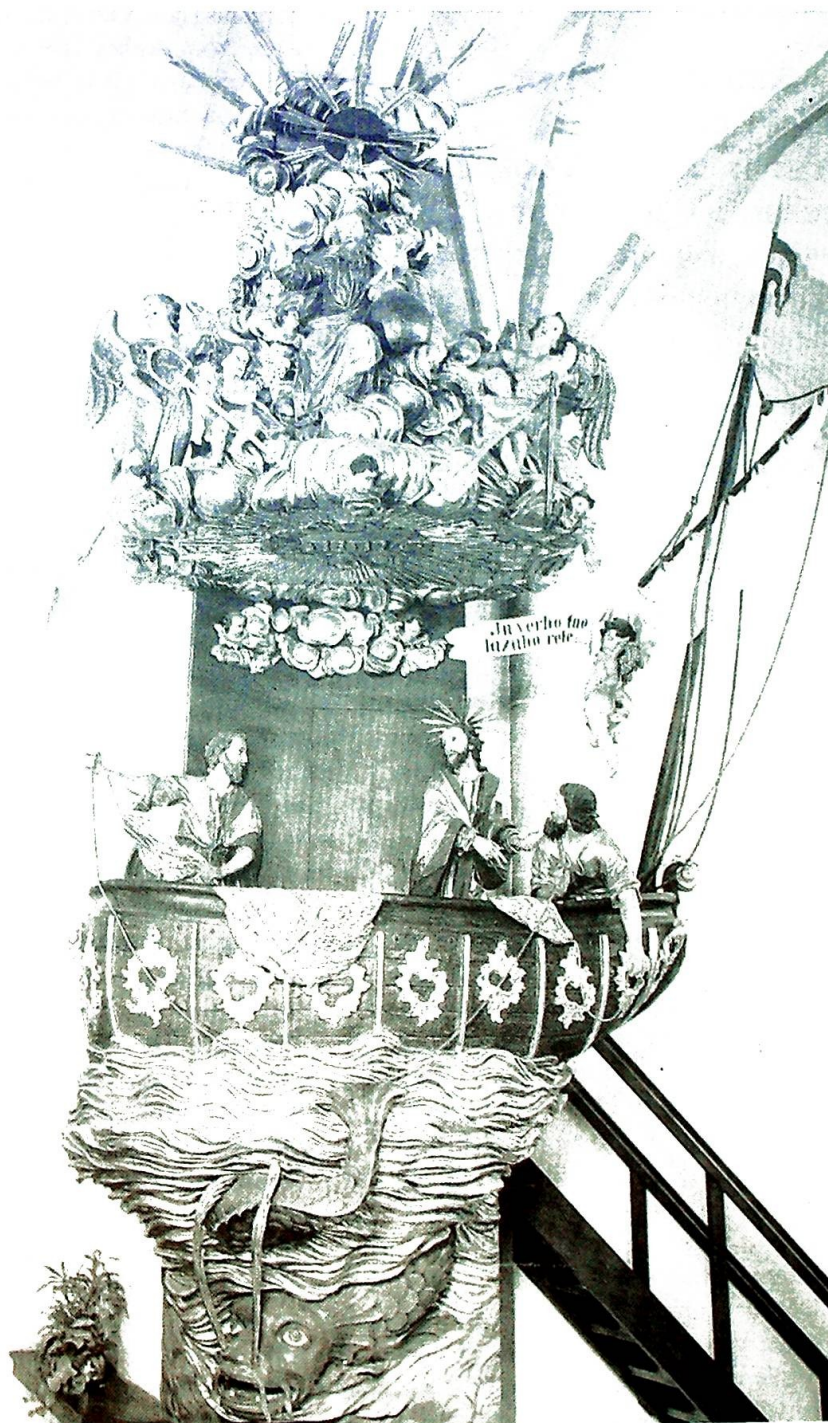
Sjefsredaktør for tidsskriftet «Stimmen der Zeit», dr. Wolfgang Seibel, S.J. holdt hovedinnlegget og anklaget Roma for konservatisme og partiskhet i valg av tje-

nestemenn i ledende stillinger. Retningsgivende må bli pastoralinstruksjonen «Communio et progressio» av pave Paul VI «med dens betoning av livsnødvendigheten av en offentlig mening i kirken, frihet til meningsytring og menings- og talefrihet for alle katolikker.»

KIPA/KATOLSK ORIENTERING

Per Bjørn Halvorsen O.P.

11

Dette henger nøye sammen med at disse prekenene ikke er bygget opp ut fra tekstenes historiske mening og tilhørernes livssituasjon som ytterpunkter med predikanten som en urolig pendel mellom de to. Hos Halvorsen møtes tekst og tilhører innenfor en større, overgripende sammenheng, nemlig Kirken som trosmysteriets livssammenheng. Dette gjør at tekstutlegningen på en og samme tid oppleves som aktuell og preget av en tradisjon der de samme tekstene har vært objekt for meditasjon og refleksjon gjennom århundrer. En minnes T. S. Eliots ord om diktekunsten, at der endres fortiden av nåtiden like så meget som nåtiden styres av fortiden. I denne mening av ordet kunne en kan hende driste seg til å kalle Per Bjørn Halvorsens «Katolske Prekener» for en *modernistisk* preken-samling. Dem har vi sannelig ikke for mange av på norsk!

Per Bjørn Halvorsen:
Katolske prekener
I utvalg ved Kjell Arild Pollestad
St. Olav Forlag 1989

«Fiskerprekestolen» fra Peterskirken i Fischlham i Østerrike. Det var sogneprest Johann Nep. Weylgoune som laget utkastet til det barokke praktstykket som så ble laget av billedhuggeren Franz Xaver Leithner og maleren Adam Racher. Inspirasjonen til «fiskerprekestolen» er det kjente bibelsted der Peter sier til Jesus at «vi har arbeidet hele natten og ingenting fått, men på ditt ord vil vi kaste garnene ut.» I båten står Jesus - med plass ved sin side til presten som skal preke. Uhyret i dypet, et symbol på det onde, fcrsøker å velte Peters lille båt.

Pavebesøket vurderes

Arbeidsutvalgene i de tre ledende organene i Den norske kirke, det vil si Bispemotet, Mellomkirkelig Råd og Kirkerådet, skal i løpet av høsten møtes for å drøfte de erfaringene som ble gjort i forbindelse med folkekirkens håndtering av pave Johannes Paul II's besøk i Norge 1.-3. juni. Dette ble vedtatt av Mellomkirkelig Råds arbeidsutvalg nylig. Bakgrunnen

er at pavebesøket reiste en del problemer i forholdet mellom de tre delene av kirkeledelsen. Dette bør drøftes nærmere, mener man.

Med til bakgrunnen hører også den offentlige kritikk av at flertallet av Den norske kirkes biskoper ikke var tilstede under den felleskirkelige gudstjenesten i Nidarosdomen 2. juni.

På Kirkerådets møte i Oslo 14.-16. september, der pavebesøket også ble berørt, etterlyste biskop Andreas Aarflot blant annet større vekt på at kirkeledelsen nå utgjøres av flere enn biskopene. Det innebærer konkret at de lege formennene i Kirkerådet og Mellomkirkelig Råd er kirkes forgrunnsfigurer, sammen med biskopene. **KIRKEAKTUELT**

Katolsk opplysningsrunde

Hvordan fungerer den katolske kirke som organisasjon, og hva mener vi egentlig når vi sier «Den Hellige Stol». Og hva er f. eks. et «dikasteri»? Pastor Rolf K. Bowitz, kapellan i Bergen, gir på St. Olavs oppfordring svar på disse og andre spørsmål og klargjør en del «katolske begreper» som det er nyttig å vite noe om.

Den romerske kurie

I sitt arbeide for kirken og driften av pavestaten har paven en administrasjon. Den er sammensatt for å tjene de forskjellige interesser kirken har over hele verden på best mulig måte. Den romerske kurie blir ofte sammenlignet med et lands regjering og departementer, men en slik sammenligning er ikke helt treffende.

Også når det gjelder andre betegnelser, som Den katolske kirke, Den Hellige Stol eller Vatikanstaten, kan en klargjøring av begrepene være nyttig.

Den katolske kirke er fellesskapet av alle troende som tilhører den romersk-katolske kirke. Denne verdensomspennende kirke har omkring 800 millioner troende og ledes av paven. Som biskop av Roma leder han kirken i kollegialt samarbeide med de øvrige biskoper. Til å hjelpe seg i den daglige administrasjon har han en stab som populært kalles den romerske kurie.

Den Hellige Stol er betegnelsen på dette uavhengige fellesskap og den institusjon som den katolske kirke

utgjør i verden. Den Hellige Stol er altså pavedømmet. Det er med denne institusjon de fleste land i verden — deriblant Norge — har opprettet diplomatiske forbindelser.

Vatikanstaten er et lite område i Roma, samt noen få eksterriale områder utenfor. Dette er et uavhengig land, et av verdens aller minste. Landet dekker et område på knapt en halv kvadratkilometer, dersom man ikke regner med et stort område nord for Roma der Vatikanradioens antenneanlegg ligger. Vatikanstaten har 700 innbyggere og vel 400 statsborgere. De fleste statsborgere er medlemmer av det diplomatiske korps, og de kan av naturlige grunner ikke inneha andre lands statsborgerskap. De øvrige som arbeider innenfor kirken i de forskjellige verdensdeler, beholder vanligvis sitt opprinnelige statsborgerskap.

Internasjonalt sammensatt

Det er innlysende at en så omfattende virksomhet som den den katolske kirke driver, har behov for en betydelig og internasjonal sammen-

satt organisasjon. Det er denne organisasjon som kalles den romerske kurie. Den har utviklet seg gjennom hele kirkens historie, og den seneste reform ble foretatt av pave Johannes Paul II og trådte i kraft 1. mars 1989.

Kurien består nå av 28 likestilte avdelinger, såkalte dikasterier. Det viktigste organ er statssekretariatet. Der nest finnes 9 kongregasjoner, 3 domstoler, 12 pavelige råd og tre kontorer.

Statssekretariatet

Statssekretariatet er den viktigste av disse instanser. Alle saker som skal fremlegges for paven, må gå gjennom dette organ. Statssekretariatet har to avdelinger, én som omfatter det vi kan kalle «statsministerens kontor», og én som er et utenriksdepartement. I kirkelig terminologi kalles de «Seksjon for almindelige anliggender» og «Seksjon for forholdet til stater og kirker».

Blant kongregasjonene er de viktigste og mest omtalte følgende:

- kongregasjonen for tros læren, som ledes av kardinal Joseph Ratzinger. Dette organs viktigste oppgave er å sørge for at den katolske lære forkynnes riktig. Derfor er dette organ det som oftest utsettes for kritikk i forbindelse med spesielle kontroverser innen kirken, både fra liberalt og konservativt hold.
- kongregasjonen for troens utbredelse, som er den katolske kirkes organisasjon for misjon. Denne kongregasjonen ledes av kardinal

Lydhørhet: en forutsetning for ekte teologisk samtale

«Den lærdom som kan trekkes ut av 20 års katolsk-luthersk samtale, er at vi ikke har noen rettmessig grunn til resignasjon eller pessimisme.» skriver Inge Lønning i *Kirke & Kultur*. «Det finnes derimot god grunn til ydmykhet og tålmodighet.

Den enhet som den kristne kirke lever av og beveger seg frem mot, vil ikke komme som noe direkte resultat av teolo-

giske bestrebelse. Aller minst lar den seg programmere frem av kirkelige instanser. Kirkens enhet i fundamental forstand er og blir Guds sak og blir erkjennbar virkelighet i denne verden når, hvor og på den måte Han vil.

Hva vi kan og skal bidra med, er den lydhørhet som er en forutsetning for ekte teologisk samtale — den samtale hvor vi ikke bare taler med hverandre, men i fellesskap samtaler med Ham.»

Italienske biskoper går inn for håndkommunion

De italienske biskoper har besluttet seg til offisielt å innføre håndkommunion. Dette fremgår av slutt-dokumentet fra de italienske bispekonferansers generalforsamling. Mens biskopene i 1974 og 1976 avviste forslaget om håndkommunionen, ble det nå vedtatt med stort flertall.

KIPA/KATOLSK ORIENTERING

Jozef Tomko fra Tsjekkoslovakia;

- kongregasjonen for biskopene (kardinal Bernadin Gantin, Benin);
- kongregasjonen for klerus — prester og diakoner — (kardinal Antonio Innocenti, Italia);
- kongregasjonen for ordensfolk, sekularinstitutter og selskap for apostolisk liv (kardinal Jean Hamer, Belgia);
- kongregasjonen for helligkåringer (kardinal Angelo Falici, Italia)
- kongregasjonen for gudstjeneste og sakramenter (kardinal Eduardo Martinez Somalo, Spania).

Andre organer

Blant de pavelige «råd» er de mest

kjente — og også de viktigste — rådene for legfolk, for kristen enhet, for rettferdighet og fred, for dialog mellom religionene og for dialogen med de ikke-troende.

De tre domstoler som finnes innenfor den pavelige kurie, har hver sine spesielle oppgaver: Én fungerer som en slags høyesterett og er appellinstans, én sørger for å overvåke andre rettsinstanser i kirken med sikte på å få ensartet praksis, og én domstol tar seg av «forum internum» og avlat.

De tre kontorer innen den romerske kurie som er sidestillet med de øvrige dikasterier, tar seg av administrasjonen av kirken når en pave dør og inntil en ny er valgt (sedes vacans), forvaltning av kirkens eendommer og Den Hellige Stols finan-

sielle anliggender.

Endelig består den romerske kurie også av organer og institusjoner som ikke har tittel av dikasterier. Det gjelder blant annet prefekturet for det pavelige hus og kontoret for de pavelige seremonier.

En rekke institusjoner med tilknytning til Den Hellige Stol inngår også i kirkens administrasjon. Det gjelder flere akademier, blant andre Videnskapsakademiet, Vatikanets hemmelige arkiv, Vatikanbiblioteket, avisen *L'Osservatore Romano*, Radio Vaticana, fjernsynssenteret, bokhandelen og trykkeriet.

Alt dette utgjør tilsammen Den Hellige Stols administrasjon. Biskoper, prester, nonner og munkes utgjør den viktigste del av arbeidsstaben, men også en rekke sivile er

Albania: Religionsutøvelse fortsatt forbudt

Nylig døde den katolske geistlige Pieter Meshkalla etter årelang innesperring i en arbeidsleir i det sørlige Albania. Han ble fengslet etter å ha feiret messe.

I mars i år kritiserte FN's menneskerettighetskommisjon at all religionsutøvelse nå som før er forbudt i Albania. Vestlige turister kan fortelle at tollere offentlig har

brent bibler som er forsøkt bragt inn i landet. Besøkende blir ved innreise spurt om de medbringer religiøse eller pornografiske skrifter.

Helt siden Albania for 22 år siden erklærte seg som verdens første «ateistiske stat», har makthaverne i Tirana utøvd en meget streng religionspolitikk.

Få måneder etter erklæringen om den ateistiske stat – i 1967 – ble mer enn

740 moskéer, 608 ortodokse og 157 katolske kirker og klostre enten stengt, ødelagt eller ombygget til marxistiske utdannelses-sentra, sportshaller eller museer. Mange katolske og ortodokse prester og islamske mullaer ble drept. En dåp var tilstrekkelig grunn til henrettelse.

KIPA/KATOLSK ORIENTERING

14

ansatte, og ikke bare som vaskepersonale. Det finnes flere eksempler på legfolk som arbeider på saksbehandlernivå.

Alle de viktigste organer ledes av en kardinal, og alle viktige saker må sendes paven før endelig avgjørelse blir fattet. Dette skaper selvfølgelig en viss treghet i systemet, men muliggjør samtidig en stor grad av samordning og enhetlig opptreden fra kirkens side. Derfor kan man gjerne si at den katolske kirke administreres som et «gammelmannsvelde».

Moderne synspunkter

Samtidig vil en slik gammel institusjon også iblant kunne glimte til med ganske moderne synspunkter. Et eksempel på dette har vi når det gjelder frigjøringssteologien. Ikke bare har paven forandret grunnholdning fra gjennomgående skepsis til et positivt syn. Han har også overtatt enkelte av frigjøringssteologenes synspunkter og snakker blant annet om «samfunnsmessig synd» eller «institusjonell synd». Dette viser at kirken kan bevege seg og forandre oppfatninger og holdninger.

Et annet eksempel på bevegelse innen de pavelige synspunkter gjelder samfunnsmessige spørsmål. Siden slike spørsmål ble aktuelle i moderne tid (etter Karl Marx), har pavenes uttalelser gjennomgått betydelige forandringer. Det hele begynte med pave Leo XIII's encyklika (rundskriv) «Rerum Novarum» i 1891. Han var sterkt preget av datidens vesteuropeiske synspunkter. Via pave Pius XI («Quadragesimo

Her ved Piazza Calisto i Trastevere finner vi flere av den romerske kuries kontorer.

anno» 1931), pave Johannes XXIII («Pacem in Terris» 1963) og pave Paul VI («Populorum Progressio» 1967) er synspunkter på samfunnets oppbygning, arbeidskonflikter, privat eiendomsrett, fagforeninger og andre sosiale spørsmål blitt sterkt forandret. Dette vises tydeligst i den viktigste av pave Johannes Paul II's to sosialencykliker – «Laborem Exercens» (1981).

Internasjonalisering

Det har vært et bevisst mål de senere år å internasjonalisere den pavelige kurie. Det har ikke bare vært en helt enkel prosess. Tradisjonelt har italienerne bidratt sterkt i bemanningen av de forskjellige stillinger innen administrasjonen. Men siden pave Paul VI's tid er spesielt toppstillingene stadig oftere besatt med ikke-italienerne. Det har ikke vært udelt vellyk-

ket. Blant annet finnes det svært få ikke-italienerne på de lavere trinn i hierarkiet. Saksbehandlingen er dermed like italiensk preget som tidligere. Manglende erfaring på grunnplanet medfører at kuriens ledere blir sterkt avhengig av administrasjonen.

Ettersom «tyngdepunktet» i kirken flyttes bort fra Vest-Europa og i retning av den tredje verden, er det innlysende at også den katolske kirke etterhvert blir preget av nye tenkemåter. Frigjøringssteologien er et eksempel på dette. Den oppstod i Latin-Amerika, og har tilført den katolske kirke helt nye synspunkter. Det er å håpe at også den katolske kirke etterhvert kan motta impulser og lære av – og ikke bare til – andre folkeslag. Først når det skjer, kan kirken virkelig kalle seg katolsk (almen). ●

Vår kjære
SØSTER LEA FRANGENBERG
døde i Oslo, den 3.10.89 i en alder
av 81 år og etter 59 års klosterliv.
Vi anbefaler vår avdøde medsøster
til de troendes forbønn.
ST. JOSEPHSØSTRENE

*Nå er livet gjemt hos Gud.
Vi overgir alt til ham.
Håpet er tent i liv og død.
Ingen er glemt av Gud.*

Ragnvald Pedersen in Memoriam

15

Preken i Mariakirken,

Lillehammer, 22.09.1989

«Mange var kommet,» sier evangelisten Johannes til Marta og Maria, «for å trøste dem i sorgen over deres bror.» Han forteller oss ikke hva alle disse menneskene sa til Marta og Maria. Kanskje *sa* de ingenting. Kanskje ville de bare være tilstede, kanskje ville de trøste de to søstre bare ved å være der, sammen med dem. Deres tilstedeværelse skulle gi uttrykk for deres deltagelse i Martas og Marias sorg.

Slik er det også i dag. Ingen av oss er her i dag som utenforstående, eller bare av høflighet. Nei, vi er kommet sammen i denne kirke for å gi uttrykk, gjennom vår tilstedeværelse, for vår deltagelse i familiens sorg. Fordi deres sorg er også vår sorg. Vi har kjent Ragnvald på forskjellige måter, vi har kjent ham på forskjellige steder - men alle satte vi pris på å kjenne ham, alle kan vi si at han beriket våre liv. Hans død er et tap hver eneste av oss føler.

I denne Mariakirken som han var så glad i, feirer vi hans begravellesmesse. Han var menighetsassistent her; ja, man kunne egentlig si at han *var* menigheten, siden han viet seg helhjertet til den etter at han kom til Brøttum i 1972. Oslo Katolske Bispedømme og denne menighet er meget takknemlige for hans uvurderlige innsats.

Også de som har kjent ham som lærer på Eckboskolen i Hamar fra 1965 og på Brøttum ungdomsskole fra 1972, har mange grunner til å være takknemlig for hans engasjement. Man kjente i Ragnvald igjen

lærerens godhet og strenghet.

Men kanskje var det Ragnvalds hjelpsomhet som først gjorde inntrykk på meg da jeg kom hit som prest. Han var alltid der med gode råd og praktisk hjelp når jeg trengte det.

«Mange var kommet til Marta og Maria for å trøste dem i sorgen over deres bror.» Når vi samles her i dag, har *vi* noe å si, noe jødene dengang ennå ikke kunne si, fordi Jesus ennå ikke var gått gjennom døden? Ja, vi har det ord vi hørte litt senere i dagens tekst, da Jesus sier «enhver som lever og tror på meg, skal aldri i evighet dø», og han spør Marta: «Tror du dette?» Marta svarer, «Ja, Herre, jeg er fullt forvissnet om at du er Messias, Guds Sønn, han som skulle komme til verden.» Hun bekjenner Jesus, som er Oppstandelsen og Livet - og Jesus gir løfte om at enhver som bekjenner ham, aldri skal dø.

Ragnvald Pedersen levde i denne tro, i denne bekjennelse av Jesus Kristus, hele sitt liv. Han hentet kraft i sine mange lidelser og smerter fra denne troen på Jesus, og til sist sovnet han inn i den samme tro. Hele sitt liv sa han, med Marta, «Ja, Herre, jeg er fullt forvissnet om at du er Messias, Guds Sønn». Og Jesus sier til ham i dag at den som tror aldri skal dø - det vil si at døden blir gjennomgang til oppstandelsen.

Vår trøst finnes altså i Jesus Kristus, som kjenner oss, og som gir sitt liv for oss.

Vårt håp for Ragnvald er at han nå hviler hos Ham som er livets opphav, hos Ham som er barmhjertighet og uforgjengelig glede, hos Jesus Kristus som han tjente her på

jorden. Og vårt håp for oss selv er det samme: At den død som nå skiller oss fra hverandre, én dag skal oppheves i kraft av Ham som kaller seg selv «Oppstandelsen og Livet». Når katolikker ber for de avdøde, gjør vi det i den overbevisning at ikke engang vår biologiske død kan skille oss fra hverandre i Kristus. Vi ber for ham fordi vi el-sker ham.

Måtte Gud, som har gitt oss den gave å kjenne Ragnvald Pedersen, være hos oss nå i vår sorg.

Vi lyser fred over Ragnvalds minne. Amen.

Brian McNeil c.r.v.

Din fred skal aldri vike,
din miskunn varer ved!
Når stormvær slår i mot oss,
lar du oss finne le.
I ensomhetens timer,
i savnets tyngste stund,
forblir du hos oss, Herre,
hvert smertefyllt sekund.

Vær fortsatt ved vår side
når stormen stilner av.
Vær nær oss når vi søker
til våre kjæres grav.
Gi at vi aldri mister
velsignelsen fra dem,
men alltid bærer med oss
det gode de bar frem.

Snart går vi ut av tiden,
og våre navn blir glemt,
men, Gud, i din erindring
er vi for evig gjemt.
Det liv som blir til intet,
er i din skaperhånd.
I trygghet overgir vi
til deg, o Gud, vår ånd.

Svein Ellingsen

På Vatikanhold blir det hevdet at den polske regjering og pave stolen arbeider med ukast til et konkordat (i likhet med den italienske stat og Vatikanet). Dette vil bli en av de første oppgaver for den nyutnevnte nuntius til Polen.

Det juridiske grunnlag for en slik konvensjon ble lagt i mai i år da det polske parlament godkjente et lovutkast som regulerer forholdet kirke/stat.

CATHOLIC HERALD

Under 50% av barn i København døpes

En ny statistikk viser at for første gang har oppslutningen om Den danske kirke (DDK) sunket til under 90%. Dersom uttendringer holdes utenfor statistikken, viser tallene fra Instituttet for samfunnsforskning en kirkeoppslutning på 91,7%.

Bare i 1988 falt medlemstallet i DDK med 22.000, og årsaken er trolig at mange barn ikke lenger bæres til dåpen. I Køben-

havn blir bare litt over 50% av nysfødte døpt. Begrunnelsen er ofte at foreldrene på denne måte vil spare å betale kirkeskatt.

Undersøkelsen viser også at rundt 2% av befolkningen deltar på vanlige søndagsgudstjenster i kirken, mens bare 1% gjør det hver søndag. 2% av befolkningen går i kirke et par ganger i måneden, 19% går

— Her er dype — til tider kanskje fremmedartede — tankebaner å trenge inn i, og mye stoff til ettertanke og meditasjon; en bok som trenger tid rundt seg, skriver *Elisabet Bjørnland* blant annet om *Den brinnande pilen* — *Karmels mystik genom tiderna* av *Anders Arborelius*, utgitt av karmelittene i Glumsløv ved Helsingborg.

Den brinnande pilen er — som undertittelen forteller — en bok om Karmels mystikk gjennom tidene.

Anders Arborelius er karmelittbror i Norraby i Sverige, og i denne antologien lar han flere av karmelittordenens mindre kjente skikkelser komme til orde i små, utvalgte tekster. I tid spenner disse tekstene over nesten en tusenårsperiode.

«De første munkenes bok» (Institutio primorum monachorum) kan ha blitt skrevet på 400-tallet, men er sannsynligvis skrevet — eller i alle fall nedtegnet — av den katalanske provinsialen Philippus Riboti omkr. år 1370. Utdrag fra den boken — som har vært normgivende for mange generasjoner karmelitter — innleder *Den brinnande pilen*. De øvrige kapitlene i boken har et mer personlig preg: Først kommer et biografisk avsnitt om den enkelte forfatter, deretter en eller flere karakteristiske tekster fra hans eller hennes hånd. Åtte kvinner og syv menn er representert. De gjenspeiler hver sin tid og reflekterer ulike sider ved den karmelittiske spiritualiteten.

Boken har et meget velskrevet og innholdsrikt forord, som åpner slik (s. 9, oversatt fra svensk):

«En antologi kan være både lettlest og ytterst krevende. Lettlest dersom man vil snuse litt på innholdet og nå og da lese noen små stykker. Krevende om man vil trenge ned på dypet og se sammenhengen bak de tilsynelatende svært skiftende avsnittene. Denne antologien vil oppfylle begge disse behov. Den vil gi alle dem som ønsker seg litt kjennskap til Karmels åndelige tradisjon, men ikke har tid til å lese gjennom lange skrifter, hva de vil ha. Den vil også gi dem som vil føye sammen bitene til en helhet og finne fellesnevneren for Karmels mystikk, hva de ønsker.» Dette kan være viktig å tenke over når man tar for seg boken.

Jeg siterer videre fra forordet (s. 9): «Selv om de tekstene . . . vi her presenterer i svensk oversettelse er temmelig ulike både i sitt innhold og i litterær genre, kan sikkert leseren — av hvilken kategori han enn måtte være — ane noe av Karmels overbyggende ideal. I brev, dagboksnotater,

klageskrift, visjoner og foredrag, i liturgiske, teologiske og historiske artikler, ja, hvordan man enn karakteriserer tekstene i denne antologien, skimter man en felles lengsel og streven framover: å få komme Gud stadig nærmere, å få leve i en stadig voksende fortrolighet med Kristus og ledes dypere og dypere inn i Treenighetens indre liv.»

Går vi tilbake til utdragene fra «De første munkenes bok», finner vi en skildring av profeten Elias' liv med Gud, hans eremittilværelse på berget Karmel og hans streben etter den fullkomne kjærligheten.

Ved siden av Maria regnes profeten Elias for å være karmelittenes primære inspirasjonskilde og forbilde — selv om han ikke, slik det tidligere har vært forfektet, var ordenens grunnlegger.

I Karmel møter vi altså helt fra begynnelsen av to store veivisere som på de fleste måter er ulike: Elias er en stridens mann — Maria en fredens kvinne. Tilsammen utgjør de et slags ideal for det karmelittiske liv.

Derfor velger jeg følgende lille eksempel fra *Den brinnande pilen*: Maria Petyt fra Flandern (1623 — 1677) var en kvinne som i særlig grad var fylt av kjærlighet til Maria, og hun regnes for å være en av den kristne tradisjonens mest Maria-sentrerte forfattere. I avsnittet om «Livet i Maria» leser vi følgende (s. 105): «Når vi får nåden å kunne betrakte Gud og elske Ham i Maria og gjennom Maria, som er forenet med Gud, da viser Han seg i og gjennom Maria som i et speil. Slik blir strålene og gjenskinnet fra Hans

«nå og da», mens 31% besøker kirken bare i høytidene. 37% av befolkningen sier de aldri går i kirke.

Oppslutningen om kirken som sådan er også nedadgående. Dersom man var nødt til selv aktivt å melde seg inn i kirken, ville bare 45% av danskene gjøre dette. Tilsvarende tall fra 1964 og 1975 er henholdsvis 72% og 58%. NØP

Dansk rundspørring etter pavebesøket

Bare én danske av hver tusen har etter pavebesøket reflektert over konversjon til Den katolske kirke. Dette fremgår av en gallupundersøkelse i Danmark. 7 prosent av de spurte sier de er interessert i å få vite mer om katolisismen.

Paul Marx OMI, generalvikar for biskop Hans Martensen S.J., er ikke overrasket over dette resultatet. Paven kom til Norden først og fremst for å avlegge besøk hos sine «egne barn», – for å oppmuntre dem i deres diaspora-situasjon.

KATOLSK ORIENTERING

17

guddom bedre tilpasset våre fattige evner og den svakhet vår forstands øye har.»

Dette sitatet er bare ett eksempel fra en mangeartet og utfordrende bok. De forfatterne vi møter, vil være ukjente for de fleste norske lesere, og meningen med å presentere disse lite sentrale figurer i Karmels mystikk, har fra Arborelius' side vært å prøve å trenge ned til «grasrota» og vise at det ekte mystiske livets kan leves også av andre enn Teresa av Avila og Johannes av Korset.

Samtidig er *Den brinnande pilen* ment for oss alle. Ingenting av det som er karakteristisk for Karmels spiritualitet, er dens private eiendom. Gud vil ta *alle mennesker* i besittelse. Guds pil blir vi alle truffet av. Derfor vil denne boken vise både målet og retningen for ethvert kristent liv: å vokse stadig dypere inn i Guds kjærlighet til den fulle foreningen med Ham.

Dette er ingen lettlest bok, og jeg tror det er en fordel å kjenne litt til Karmel før en tar fatt på den. Den egner seg ikke uten videre som en innføring i Karmels spiritualitet. Her er dype – til tider kanskje fremmedartede – tankebaner å trenge inn i, og mye stoff til ettertanke og meditasjon. Det er en bok som trenger tid rundt seg.

En skikkelig «solskinshistorie» er ikke å forakte!

Danske Ellen Dalgaard Jensen, sykepleier og jordmor av utdanning, arbeider nå i Kirkens Bymisjon i Oslo. Som tidligere Tanzania-misjonær - i 17 år - for Den danske Brødrementen, var det de spedalske hun helst tok seg av. Derfor ønsket hun også her i velferdssamfunnet å arbeide med - og blant - de vanskeligstilte.

I Kirkens bymisjon kaller de henne «en jordmor for livsglede», og hun bringer gjerne videre en og annen «solskinshistorie»:

«En prostituert kvinne satt og ventet meg på kontoret en ettermiddag. Hun satt og skalv. Jeg la armen rundt henne, og merket at hun etterhvert falt til ro. Det gikk mot kontortidens slutt. Jeg sa: «Jeg kan godt bli hos deg».

Vi snakket lenge sammen. Jeg skjønte etterhvert at hun hadde kunstneriske evner. Vi møttes flere ganger - en gang viste hun meg noen dikt hun hadde skrevet... Nå er diktene trykt i et lite

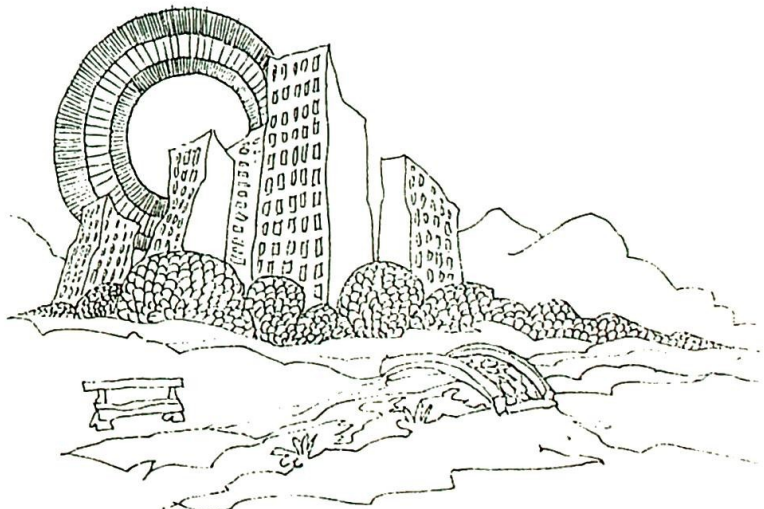
hefte, og enda flere kan glede seg over dem.

Jeg kjøpte noen farger til henne, og hun begynte å male. Så mange hadde sagt: «Du duger ikke til noe». Det ble en av de største opplevelsene jeg har hatt å se hvordan denne kvinnen begynte å utfolde seg når hun bare ble trygg nok. «Det var som en blomst sprang ut i mitt hjerte da du sa at du ville bli der den ettermiddagen,» sa hun til meg senere.

Og jeg tenker: Hva har ikke menneskene - også mennesker i krise - av skapende ressurser i seg, om bare noen peker på dem! sier Ellen Dalgaard Jensen, som nylig fikk spørsmål om hun aldri følte seg maktesløs i møtet med andres problemer?

«Jo, jeg har mine begrensninger. Men jeg går mennesker i møte med det jeg har. Jeg regner også mine feilgrep og nederlag som ressurser. De kan være med å bygge bro til andre».

Fra Bymisjonæren, informasjonsblad for Kirkens bymisjon.

Luthersk kirke støtter kondomkampanje mot AIDS

Det evangelisk lutherske bispedømmet nord-vest i Tanzania har tatt et skritt i kampen mot AIDS som karakteriseres som både dristig og realistisk om enn ikke vanlig. Kirken støtter nemlig bruken av kondom. Kirken hevder at kondom ikke er noen 100% garanti mot AIDS, men at de som ikke kan holde seg unna tilfeldig sex,

bor bruke kondom for å redusere smittefaren så mye som mulig.

Men fremfor alt understrekes det at den eneste effektive måten å hindre en videre spredning av AIDS, er å holde seg unna tilfeldige forhold.

Tallet på AIDS-ofre i Tanzania var rundt 9.000 ved utgangen av 1988. Rundt 5.000 er hittil dode av AIDS i Tanzania.

NØP

Oppfordring til solidaritet med indianerne

I et åpent brev til samtlige protestantiske kirker i Brasil, oppfordres kristne til solidaritet med landets truede indianske befolkning. Bak brevet står Den anglikanske, lutherske og metodistiske kirke.

Brasil forbereder seg på 500 års jubileet for den europeiske oppdagingen av landet i 1992. — I sin søken etter nytt land og rikdom bragte europeerne med seg under-

18 Olsokfeiring: Viktig å ta vare på Olavstradisjonen

- Nordmenn både fra inn- og utland synes å ha stigende interesse for Olavstradisjonen - det tyder også oppslutningen om årets Olsoksamling og Olavsmesse på, skriver Olsokkomitéen glad i sitt noe forsinkede, men langt fra uaktuelle referat fra årets feiring.

Beretningen minner nemlig om at «vi ikke må miste våre røtter», og den er dertil - indirekte - god reklame for de årlige Olsoksamlinger i katolsk regi som nettopp føyer seg inn i en pilegrimstradisjon med gamle og vidt forgrenede røtter i europeisk jord.

«Såvel protestanter som katolikker vender seg til Hellig Olav, når de vil finne sine røtter, og når de ønsker seg den inspirasjon de trenger for å leve et sant kristenliv,» sa pave Johannes Paul II i Nidarosdomen 2. juni. Under messen senere samme dag minnet han oss også om de kristne fra alle kanter av Europa som søkte til Hellig Olavs skrin i tidligere tider. Allerede i 1060 var det en liturgi i England som var dedisert til vår nasjonalhelgen, og Hellig Olav er høyt æret også i den ortodokse kirke.

Nå har vi feiret Olsok. Vi har, som paven sa, oppsøkt våre røtter og hentet inspirasjonen der, som nordmenn i århundrer har gjort før oss. Gjennom hele middelalderen var Olavsdagen, Olsok, vår store kirkelige og nasjonale festdag. Ikke bare nordmenn, men pilegrimer fra hele den kristne verden strømmet til Hellig Olavs skrin i Nidaros. Bare tre byer - Jerusalem, Roma og Santiago de Compostela - samlet i en periode flere pilegrimer.

Også etter reformasjonen har

Olavstradisjonen vedvart, riktignok oftest i form av en verdslig folkefest. Men Olavs navn har vært knyttet til den. Det vi feirer, er «Norges evige konge» - han som engang fikk i oppdrag å kristne landet, og som gjennomførte det med de metoder som kunne føre frem i vikingetiden.

Nordmenn både fra inn- og utland synes å ha stigende interesse for denne delen av vårt kristenliv. Det tyder også oppslutningen om årets Olavsmesse og Olsoksamling på.

Ved Olsok feires selvsagt vår nasjonalhelgen i alle våre kirker, men særlig glans er det over feiringen på Stiklestad der Olav «malte korset på landet med sitt blod» for snart tusen år siden.

Olavsdagen er det hvert år messe i vårt eget kapell på Stiklestad. Kapellet ligger på haugen overfor sletten der slaget sto, på det sted Olavs hær var samlet før kampen. Et stenkast unna (eller et pileskudd) sto uthuset der hans legeme lå natten etter slaget, og hvor den blinde tiggeren fikk synet igjen. Ved

Olavsmessen hvert år er kapellet fullt, både av katolikker og annerledes troende. Alle får ikke plass inne i kapellet, de fleste følger messen gjennom den åpne veggen.

I forbindelse med Olsok arrangeres det hvert år en retrett - samlingsdager - i katolsk regi. Samlingsdagene er åpne for alle, voksne og barn, så langt plassen rekker. Hovedinnholdet er valfarten til Stiklestad på selve Olavsdagen. Vi er først og fremst pilegrimer i Hellig Olavs fotefar. Men vi møtes også for å få anledning til å være katolikker sammen med andre katolikker i noen dager som preges av tidebønner, messer og fordypelse i kristne temaer. Katolikkene i Norge bor spredt, mange kan bare sjelden komme til messe og føler seg kanskje til daglig langt unna det fellesskapet de er en del av.

Samlingsdagene starter alltid i Trondheim. Der sto Hellig Olavs skrin i middelalderen, og der ble han til slutt gravlagt. I år fikk vi anledning til å starte dagene med laudes ved Hellig Olavs grav i Nidarosdomen. Domkirkens menighet viste stor velvilje og økumenisk ånd: De stilte kirketjener og kirkevakt - og ringte med kirkeklokkene.

Dette året var retrettstedet Sund folkehøgskole på Inderøy. Her er egnen rik på minner fra et aktivt kristenliv i tidlig middelalder, og vi kunne feire messene i kirker fra 1100-tallet. Vi var ca. 50 personer samlet fra hele landet - Kristiansand til Vesterålen. Aldersfordelingen var fra 3 til 80 år. Temaet for samlingsdagene var vår norske, katolske kirkes historie og dens

trykkelse og død, heter det i brevet. Og Brasil-indianere lider fortsatt. For 500 år siden var det rundt 5 millioner indianere i Brasil. Nå er det bare rundt 220.000 indianere igjen, og disse trues av en gradvis utsløttelse. Mest akutt er situasjonen for rundt 9.000 Yanomani-indianere som lever på grensen mot Venezuela. Stammen lever under hardt press fra rundt 50.000 gullgravere i samme område. NØP

Historisk bispe-utnevning i Hviterussland

I forståelse med sovjetiske myndigheter har Den katolske kirke utnevnt Tadeusz Kondrusiewicz til biskop i Hviterussland. Utnevnelsen er historisk fordi biskopen blir den første siden den kommunistiske maktovertagelsen. Biskopen får ansvar for to millioner katolikker i Hviterussland.

Siden 1920-årene har denne kirken vært uten formell ledelse. I løpet av senere år er flere kirker blitt gjenåpnet, det skal nå være 130 i funksjon. Katolikkene har lenge krevd tilbakeføring av samtlige kirker, ny etablering av et kirkelig hierarki og et eget presteseminar. VÅRT LAND

St. Olavs kapell på Stiklestad ligger på haugen overfor sletten der slaget stod, på det sted der Olavs hær var samlet før kampen.

plass i verdenskirken. Pater Olav Müller og sokneprest Bernt Eidsvig var foredragsholdere. Vi gjennomgikk kirkens historie fra den tidligste tid med irske kristne treller på kysten som kanskje sådde de første frø, via våre misjonskonger som fullførte verket, gjennom dansketid og rasjonalisme frem til våre dager. Sr. Marie Louise Pettersen OP har holdt billedmeditasjoner på samlingsdagene de siste årene. I år var meditasjonen viet kirken, vår plass i den og dens plass i vårt liv, fellesskapet, forskjellene og enheten. Hvem drar på Olsoksamling? Alle slags mennesker. Barn, voksne, ordensfolk, legfolk, enkelte protestanter - i år også en luthersk prest. De kommer fra alle kanter av landet, de fleste riktignok fra Midt-

Norge. Flere nasjoner er representert, i år fire, i fjor seks. Vi blir fort kjent med hverandre, - diskuterer sammen, ber sammen, går turer sammen, spiser sammen og svømmer sammen i bassenget. Søndagen drar vi til Stiklestad hvor vi møter de andre som er på valfart til Olavsmesse. I gammel pilegrimstradisjon ber vi Angelus før avreisen. Etter prosesjon og messe på Stiklestad ser de som vil (og det er de fleste) «Spelet om Heilag Olav» før vi drar inn til Levanger og avslutter med bønn og aftensmat i St. Torfinns kirke. Levanger menighet gjør hvert år en stor innsats når de inviterer alle til dette, og samværet der er god avslutning på valfarten. Vi tror det er viktig at vi tar vare på

Olavstradisjonen. Vi tror at vår evige konge fortsatt holder øye med sitt folk, og vi vil bevare kontakten med ham. Vi må ikke glemme det vi skylder ham, vi må ikke miste våre røtter, og vi trenger hans forbønner.

I Vadstena dette året sa pave Johannes Paul II følgende, på norsk: «Kjære ungdommer som har reist hit fra Norge, i deres land er minnet om Hellig Olav stadig levende. Dere må forandre det eksempel på tro og hengivenhet som han ga, til en aktuell kristen innsats. Elsk Gud av hele deres hjerte og forsøk å se Ham i hver av deres brødre som trenger hjelp og solidaritet.» Det er en oppfordring til oss alle.

Olsokkomitéen

Galt når alle dager blir like

Det er ikke mange som ønsker seg tilbake til et samfunn, der biskopen kunne straffe den som brøt et kirkelig bud. Men trenger denne sekulariseringen å gå så langt at alle dager blir like, og at den århundrelange tradisjonen med helligdagsfred blir brutt?

Vi lever i forskjellige virkeligheter i Norge nå. Avstanden kan være stor fra miljø til miljø. Snart har vi ikke flere landsomfattende fellesnevnerne enn de som media kan by oss: En mandagsfilm, en fjernsynsserie, et lordagsshow. Det er i denne sammenheng vi bør vise forsiktighet med å viske ut de tradisjoner som ennå er igjen blant oss. For eksempel den enkle: å unnlate å handle på søndagen. Samfunnets pusterytme er viktig. Det finnes en tid til arbeid og en til hvile, også i Norge i 90-årene, skriver FÆDRELANDSVEN-NEN på lederplass. ●

Slutt på straffeskatt i Estland

Regjeringen i den sovjetiske republikken Estland har besluttet å oppheve den spesielle skattebestemmelsen for kirkelige ansatte og prester: Frem til 31. august i år har de betalt opp til 69% i skatt, mot inntektsskatt opp til 13% for andre lønns-mottakere. Etter det Keston College opplyser, skal nå alle bare betale maksimalt

13% skatt. Straffeskatten for kirkens folk ble innført i 1946, og så sent som i 1981 ble skatteprosenten revidert.

Fjerningen av straffeskatten kommer etter en henvendelse fra Det estlandske kirkerådet som behandlet saken på et møte den 30. juni i år. Allerede 9. august ble det kjent at myndighetene ville fjerne skatten. NØP

Oppfordrer til politisk ansvarlighet
Nicaraguas biskoper oppfordrer alle landets borgere til å la seg registrere i manntallet før valget i februar neste år. Ved valget bør folk stemme på den kandidat som virkelig kan fremme Nicaragua politisk, moralsk, økonomisk og sosialt og respektere det kristne budskap, heter det i

BEDRE MELLOKIRKELIG KLIMA

Positivt - er Den Nordiske Bispekonferanses vurdering av pavebesøket. Karakteristikken gjelder både selve opplegget i de enkelte land og reaksjonene på besøket, og den står å lese i pressemeldingen fra konferansens høstmøte, som ble holdt i Birgittaklosteret i Turku i Finland i dagene 23. til 28. september. Det økumeniske aspekt var av særlig betydning ved dette pavebesøk, og biskop Martensen av København la frem en detaljert analyse som bl.a. viste at besøket har ført til en merkbar mellomkirkelig klimaforbedring, enkelte kritiske reaksjoner til tross. Besøket har bidradd til større enhet blant de mange nasjoner og folkeslag den katolske kirke i Norden rommer; som en videre utdypelse av de minnerike dager, vil pavens taler under besøket bli utgitt av bispekonferansens sekretariat.

Et annet tema på dagsordenen var bispesynoden i 1990 over temaet "Presteutdannelsen i dagens situasjon". Biskop Brandenburg av Stockholm blir de nordiske biskopers representant under synoden. Også seksualitet og AIDS-problematikken stod på programmet: Professorene Franz Böckle fra Bonn og Theodore Davey fra London orienterte om grunnlaget for katolsk moral og pastoral på disse områder.

Pressemeldingen forteller at i 1988 kom hele 1,5 millioner danske kroner inn til Nordisk Katolsk Utviklingshjelp, som er paraplyorganisasjon for de lokale Caritasorganisasjoner - midlene er spredt på et bredt spekter med prosjekter rundt om i verden. Fasteaksjonen neste år skal gå til "etableringshjelp" for flyktninger - i 1991 til alfabetiseringsarbeid i den tredje verden. På oppfordring fra den

svenske Rettferdighet og fred-kommisjonen går bispekonferansen inn for verdensomfattende avskaffelse av dødsdom og vil i den forbindelse sende representanter til den kirkelige konferanse om "nedrustningsforhandlingenes menneskelige dimensjon" som holdes i Bern i juni neste år.

Til tross for stadige oppfordringer om å opprette "nasjonal-menigheter", er det fortsatt Den Nordiske Bispekonferanses syn at innvandrersjelesorgen må føyes inn i det lokale menighetsarbeid - slik har det kirkelige fellesskap best sjanse for å lykkes. Pavens taler til de enkelte nasjonale grupper under sitt opphold i Norden må ses i dette perspektiv.

Neste gang bispekonferansen møtes, blir i Tromsø i juni neste år.

Paveappell om fred for muslimene

Nå har også pave Johannes Paul II kommet med en inntrengende appell om fred i Libanon. Budskapet, som er «i Guds navn, Ham som vi sammen tilber og søker å tjene», er rettet til alle verdens muslimer: Paven ber dem hjelpe til med å få slutt på «den morderiske kamp mot menneskelivet». For at dialogen skal kunne komme i gang, bør alle våpenleveranser til Libanon opphøre.

Det er noe nytt at paven henvender seg direkte til ikke-kristne. Henvendelsen, som kommer samtidig med et brev til alle katolske biskoper om krisen i Libanon og de kristenes ansvar og oppgave i den forbindelse, er et forsøk på å vekke til live de krefter som kan bidra til å løse en tilsynelatende håpløs konflikt. Paven min-

ner om kjærlighetens grensesprengende makt og ber kristne og muslimer innstendig om ikke å glemme det som binder dem sammen, og som nettopp skulle få dem til å gjøre slutt på krig og ufred. «Hvordan kan vi kristne, barn av den barmhjertige Gud, stille oss likegyldige overfor et folk som dør rett foran øynene på oss?»

Oppropet kommer ikke et øyeblikk for tidlig, noterer den tyske kristne ukeavisen Rheinischer Merkur, som viser til at det pavelige opprop, som avisen kaller en «bruksanvisning for fred», er kjærkommen støtte for en lignende appell om «moralisk og politisk hjelp til Libanon», som den maronittiske patriark av Antiokia kom med under sitt besøk i Vest-Tyskland nylig.

appellen. Med tydelig henvisning til de sandnistiske maktavere understreker biskopene at politiske partier ikke er noe mål i seg selv, men at de er til for menneskenes skyld, og at de ikke skal misbrukes til å herske over befolkningen.

KNA

Vi vil si fra!

Biskop Johannes Braun av Magdeburg i DDR har i et hyrdebrev oppfordret katolikken i sitt distrikt til innen 10. oktober å sende ham en skriftlig stillingtagen til landets innen- og utenrikspolitikk: «Enten man ønsker å høre vår mening eller ikke, så føler vi oss forpliktet – av Gud – til å

la vår stemme høre og således forsøke å bidra til at kursen legges om for det er for sent.»

Biskop Braun har også henvendt seg til «de ansvarlige myndigheter» for å oppnå en samtale og har fått signaler om at man er rede til slik kontakt.

KNA

Utrettelig vaktbikkje for et kristent menneskesyn

21

Liv Rosmer Fisknes, - tidligere fengselsprest ved Bredtvedt og mangeårig medarbeider i Kirkens Bymisjon, - er fra 1. oktober prosjektleder i Kirkerådet, et prosjekt som skal dreie seg om Kirken og HIV-epidemien. Bladet «Bymisjonæren», som i den anledning har intervjuet henne, kan fortelle at hun blant kolleger i Bymisjonen «har vært en utrettelig vaktbikkje når det gjelder holdninger til vanskeligstilte og utstøtte medmennesker. Alt som kan gå under overskriften *et kristent menneskesyn*.»

«Å kunne være talerør for dem som ikke selv har overskudd eller muligheter til å tale sin egen sak, det er «holdningsskapende arbeid,» sier Liv Rosmer Fisknes. «Derfor ser jeg så stort på Kirkens Bymisjon, som etter min mening har en helt enestående utkikkspost som kirken er helt avhengig av!

Og jeg ser stort på kirken! Jeg skulle

ønske vi var litt mer selvbevisste på kirkens vegne - vi har umistelige verdier å formidle! Bare en ting som prestens taushetsplikt - det er ikke så mange instanser man kan gå til med hemmelighetene sine i vårt samfunn. Og det er mange vonde hemmeligheter folk bærer på - i så mange slags sammenhenger. Ingen kriser skulle være for vanskelige å snakke med presten om. I stedet er det ofte slik at vi i krisituasjoner trekker oss ut - eller kjenner oss utstøtt - av de sammenhengende som skulle kunne gi oss trøst og støtte.

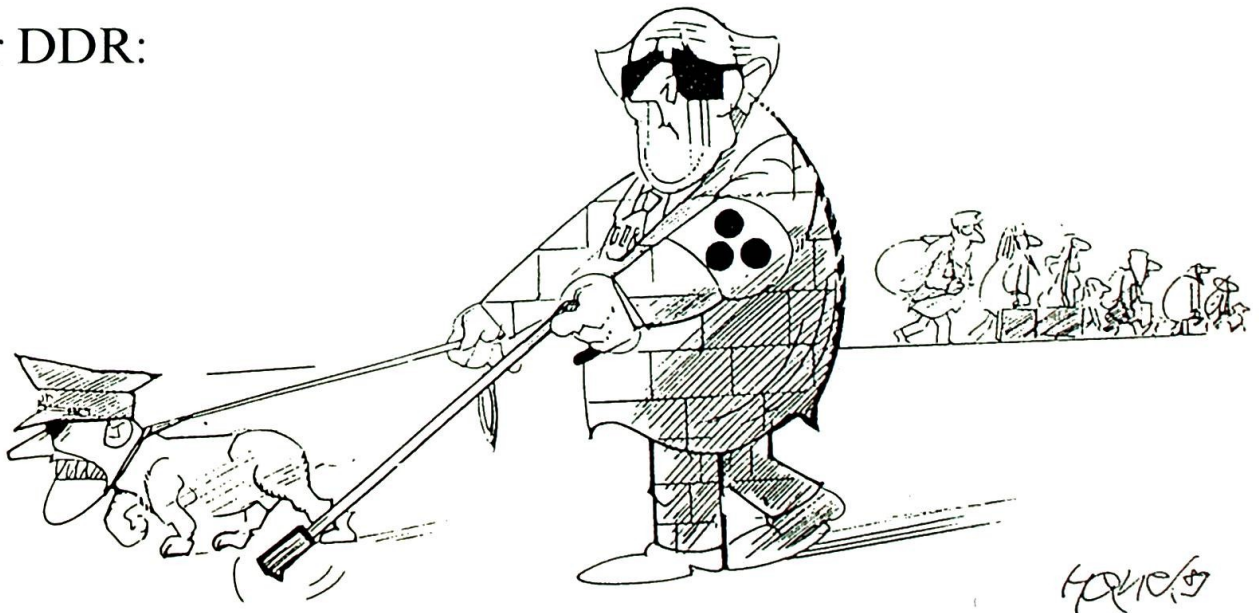
Jeg har truffet mange jenter som har trukket mot storbyen og gaten fordi de ikke våget å møte sitt lokalmiljø med sine hemmeligheter. Det er vondt å tenke på - det betyr som regel at de heller ikke våger å nærme seg evangeliet - som står for alt som er livsfremmende og livsbejagende. Ingenting kan bedre

verge om menneskets verdighet.» Sier Liv Rosmer Fisknes med myndighet.

Fra sitt tidligere arbeid som fengselsprest ved Bredtvedt har hun blant annet følgende historie å fortelle, av henne selv karakterisert som *en viktig opplevelse*:

«Jeg var en gang med en tiltalt i Lagmannsretten: Hun våget ikke stille alene. Sammen med tiltalte ble jeg låst ut bakveien og ført til ventecellen i kjelleren. Etterhvert kom det flere - vi var en fem-seks damer der. Ingen visste at jeg ikke var en av dem. Da politimannen kom og sjekket listen sin, var det 6 damer og bare 5 navn. Som han bukket da jeg forklarte at jeg var prest på Bredtvedt - jeg var bare med som ledsager! Jentene lo - men jeg var blitt en viktig erfaring rikere.»

40 år DDR:

«Fremover mot sosialismens seier!»

TRENGER DU TRYKKSAKER?

Kontakt
SATS + PASTE A/S
Prof. Birkelandsv. 24 c. 1081 Oslo 10
Tlf.: (02) 30 04 16 – 30 84 53

KATOLSK FORUM

- Foredrag med sikte på å belyse aktuelle problemstillinger

Sted:

Dominikanernes foredragssal, Neubergt. 15, Oslo.

Onsdag 29/11 kl. 19.30:

Professor Dagfinn Føllesdal:

«*Etiske problemer i nyere biologi*»

22 Liturgisk kalender

OKTOBER

23. Johannes av Capestrano, prest.
Rom. 4, 20-25. Lk. 12,13-21.
24. Antonius Maria Claret, biskop.
Rom. 5, 12.15.17-19.20-21.
Lk. 12, 35-38.
25. Ferial. Rom. 6, 12-18.
Lk. 12, 39-48.
26. Ferial. Rom. 6, 19-23.
Lk. 12, 49-53.
27. Ferial. Rom. 7, 18-25.
Lk. 12, 54-59.
28. Simon og Judas, apostler.
Ef. 2, 19-22. Lk. 6, 12-19.
29. 30. alm. søndag.
Sir. 35, 15-22.
2. Tim. 4, 6-8. 16-18.
Lk. 18, 9-14.
30. Ferial. Rom. 8, 12-17. Lk. 13, 10-17.
31. Ferial. Rom. 8, 18-25.
Lk. 13, 18-21.

NOVEMBER

1. Allehelgens-fest
Ap.gj. 7, 2-14.
1. Joh. 3, 1-3.
Mt. 5, 1-12.
2. Allesjeles-dag.
Jes. 25, 6-9. 1. Kor. 15, 51-57.
Joh. 6, 51-58.
3. Martin av Porres, ordensmann.
Rom. 9, 1-5. Lk. 14, 1-6.
4. Karl Borromeus, biskop.
Rom. 11, 1-29.
Lk. 14, 1-11.
5. 31. alm. søndag.
Visd. 11, 22-12,2.
2. Tess. 1, 11-2,2.
Lk. 19, 1-10.
6. Ferial. Rom. 11, 29-36.
Lk. 14, 12-14.
7. Ferial. Rom. 12, 5-16.
Lk. 14, 15-24.
8. Ferial. Rom. 13, 8-10.
Lk. 14, 25-33.
9. Laterankirkens innvielse.
Ez. 47, 1-9, el. 1. Kor. 9-17.
Joh. 2, 13-22.
10. Ferial el. Leo den Store,
pave og kirkelærer.
Rom. 15, 14-21.
Lk. 16, 1-8.
11. Martin av Tours, biskop.
Rom. 16, 3-27.
Lk. 16, 9-15.
12. 32. alm. søndag.
2. Mak. 7, 1-14.
2. Tess. 2, 16-3,5.
Lk. 20, 27-38.
13. Ferial. Visd. 1, 1-7.
Lk. 17, 1-6.
14. Ferial. Visd. 2, 23-3,9.
Lk. 17, 7-10.
15. Albert den Store, biskop og
kirkelærer.
Visd. 6, 1-11. Lk. 17, 11-19.
16. Margrete av Skottland el. Gertrud,
jomfru.
Visd. 7, 22-8,1. Lk. 17, 20-25.
17. Elisabeth av Ungarn.
Visd. 13, 1-9. Lk. 17, 26-37.
18. Peters- og Paulskirkenes innvielse.
Ap.gj. 11, 4-12. Mt. 14, 22-33.
19. 33. alm. søndag.
Mal. 3, 19-20.
2. Tess. 3, 7-12.
Lk. 21, 5-19.
20. Ferial. 1. Mak. 1, 10-15. 41-43.
Lk. 18, 35-43.
21. Jomfru Marias fremstilling.
2. Mak. 6, 18-31.
Lk. 19, 1-10.
22. Cæcilia, jomfru og martyr.
2. Mak. 7, 1.20-31.
Lk. 19, 11-28.
23. Klemens, pave og martyr.
Columban, abbed.
1. Mak. 2, 15-29. Lk. 19, 41-44.
24. Ferial. 1. Mak. 4,36-37. 52-59.
Lk. 19, 45-48.

Kirkene i Øst-Tyskland ber folk om å bli i landet

Bølgen av emigranter fra Øst-Tyskland til nabolandet i vest har provosert også kirkene til å uttale seg om saken, både Den protestantiske og Den katolske kirke er enige om at folk må bli i landet og heller arbeide for å reformere det øst-tyske styresettet fra innsiden.

En av de mest frittalende kommentarene kommer fra ledere innenfor Den provinsielle protestantiske kirke. I et brev som ble lest opp i kirkene den 10. september, like etter at emigrasjonsstrømmen via Ungarn var et faktum, oppfordrer kirken regjeringen til å gjennomføre reformer som kan motivere vanlige øst-tyskere til samfunnsinnsats. — Det er avvisningen av behovet for forandringer i samfunnet som har ført til utreisen, heter det blant annet i brevet, opplyser Keston College til Norsk Økumenisk Pressebyrå.

Men kirken kritiserer ikke bare de øst-tyske styresmaktene, men også de som har reist i protest. — Vårt land trenger hvert enkelt menneskes talent og muligheter. Vær så snill å forbli og ikke reis. Kirken tar i brevet også avstand fra myten om at høyere livsstandard er det samme som fullkommen lykke! Også den nye katolske biskop av Berlin, ber sin hjord om å bli — en «kristen årelating er vårt land ikke tjent med.»

Mens andre innenfor kirken er mer resignert i forhold til kirkens mulighet for å forandre samfunnet, er andre mer optimistiske og visjonære. Pastor Rainer Eppelmann i Øst-Berlin mener at øst-tyskere blir behandlet som småbarn. — Men, sier han i et intervju med Berliner Morgenpost, — de reformer som nå gjør seg gjeldende i Ungarn, Polen og Sovjet, vil måtte få følger for Øst-Tyskland.

NØP/ST. OLAV

Neste nummer utgis 21. november. Signerte artikler står for forfatterens egen regning.

Ansvarshavende redaktør: Unni Klepper Joynt

Medarbeidere:

Tollef Berg

Liv Greni

Kjell Arild Pollestad o.p.

Albert Raulin o.p.

Gunnel Vallquist

Redaksjon: Tlf. (02) 20 72 48

Akersveien 14, 0177 Oslo 1

Årsabonnement (Norge): kr. 190, –

Øvrige europeiske land: kr. 220, –

Andre verdensdeler: kr. 230, –

Annonser 19 dager før utgivelsesdagen.

Bankgiro 6022.20.13073. Postgiro 2 04 64 80

23

**St.
OLAV**

BOKHANDEL

Akersveien 14, 0177 Oslo 1
Telefon: (02) 20 72 48

Ny bok av P. Per Bjørn Halvorsen kommer i beg. av november: **Jesu Nattverd**. Messen under 2000 år, ib. ca. kr. 180, –.

To nye bøker av Svein Ellingsen er kommet:

Det finnes **en dyrebar rose**.

46 melodier til tekster av Svein Ellingsen, hf. kr. 123, –.

Mens jeg her er tatt tilside. Utvalgte skriftsteder, salmer og bønner under sykdom og motgang, ib. kr. 128, –.

Vi har fått inn igjen **Fioretti** i svensk oversettelse, hf. kr. 48, –.

Nå begynner julekortene, ikonkortene og kunstkortene å komme inn. Og de første kalenderne er kommet. Store, flotte gavekalendere:

Ciao Roma 1990, kr. 249, –.

Licht des Südens 1990, kr. 249, –.

Siste side av kalenderne har et postkort fra hvert blad.

VI SENDER OVER HELE LANDET

ÅPNINGSTIDER:

Mand. – fred.

9.30 – 16.30

Torsd. 9.30 – 17.30

Lørd. 9.30 – 13.30

CARITAS INORGE
DEN KATOLSKE KIRKES HJELPEORGANISASJON

Fagerborggaten 17, 0360 Oslo 3

Gavekonti:

Postgiro: 5 00 40 64 – Bank: 8998.09.08136

GUSTAV BØHM & SØN A/S

Bakeri og Konditori

Drammen

Tlf. (03) 83 42 80

MALERMESTER

utfører allslags maler- og tapetserarbeider

GEORG FOERSTER

Tlf.: 15 54 26/15 56 06

A / S NORSKE SHELL

Leverandør av oljeprodukter til de fleste katolske institusjoner.

BESTILLING (02) 66 59 00 – SERVICE (02) 66 58 60 – 66 58 61

Blikk
på tiden

Tid for kjærlighet

Kjærlighet tar tid.
Gud tar tid.
Barn tar tid.
Gamle tar tid.
Livet tar tid.
Har vi tid til det?

Har vi tid til å elske? Har vi tid til å glemme tiden og være i kjærligheten?

Det er så mye som er viktig i vår tid. Derfor får vi sjelden tid til det som er viktig. Selvfølgelig er kjærligheten viktig. Livsviktig. Det vet vi. Den er bare så fordømt uproduktiv. Det blir ingen penger av bare å elske. Og noe må vi jo ha for å leve. Så dyrt som alt er blitt, og så mye vi må ha for å klare oss i våre dager. Visst er det bra å elske, men det får vi ta når vi er ferdig med å jobbe overtid. Kjærligheten er fin den, men den passer så dårlig i produksjonssamfunnet. Og er man uheldig, kan det bli barn av det. Flere barn nå har vi ikke tid til. Det passer så dårlig i forhold til jobben. Og bar-

nehageplasser blir det bare færre av. Barn tar tid. For barn trenger kjærlighet, og kjærlighet tar tid. Fordømt uproduktiv tid. Og det er så mye vi må ha gjort!

Samtidig blir de gamle eldre. De trenger mer tid. Mer kjærlighet. Mer tid av den tiden vi ikke har. For vi har så mye vi må ha gjort. Og da må vi tåle at de gamle blir ensomme, og barna klarer seg selv. Det er velstandens pris. Den kan vi ikke gå tilbake på. Så får vi elske når vi har tid. Hvis vi da ennå har litt overskudd til å lytte til hverandre, til å leke med hverandre, til å gi hverandre tid.

Jeg har egentlig ikke tid til å sitte her og skrive om kjærligheten. Jeg hadde tenkt å delta i en historisk begivenhet i formiddag. En enestående sjanse. På rette sted til rette tid. Dessuten må jeg kjøpe shampo før butikken stenger.

I går hadde jeg heller ikke tid. Da var det så mange møter. Og så skulle jeg i teater. Og så måtte jeg ta en hvil først. Og ha tid til å pynte meg.

- Kjærligheten er det viktigste av alt, sa en gammel klok dame i radioen. Ja, tenkte jeg. Det vil jeg skrive om i morgen.

Men har har ikke hatt tid.

Dalai Lama får fredsprisen. Endelig, sier noen. Takk og

pris, sier andre.

Men så er det de som sier: Ikke nå! Vi har ikke tid! Først må vi tenke på Gorbatsjov, eller Hajek og Havel.

Dalai Lama? Kan det nytte det? Er det produktivt å gi fredsprisen til Dalai Lama? Som i år som ifjor, som år etter år har prøvd å få oss til å forstå at kjærlighet tar tid. At livet tar tid. At hastverkets vold i produktivitetens navn ødelegger livet.

Historiske begivenheter får gå sin gang. Jeg ser på trærne og skriver om kjærligheten. Og ser en 15-åring som fortvilet prøver å få oss voksne til å høre ropet om *tid*. Ropet om den kjærligheten som tar tid. Som *gir* tid, og blåser i overtid.

Det som mangler hos oss er Gud. For Gud tar tid. Uproduktiv tid. Og det har vi ikke tid til.

Så glemmer vi at det er Gud som gir oss tiden. Som gir oss evigheten. Som gir oss kjærligheten, der tid og evighet smelter sammen.

Tar vi vare på kjærligheten, gir vi Gud rom og hverandre tid.

Kristins søster